gemeente Dinkelland

Koersdocument 2018-2022 GEMEENTE DINKELLAND

Gemeente Dinkelland | Postbus 11, 7590 AA Denekamp | bezoekadres: Nicolaasplein 5, Denekamp
e-mail: info@dinkelland.nl | internet: www.dinkelland.nl | tel: (0541) 854100 | fax: (0541) 854320
BNG 28.50.92.839 | BTW NL8092.45.206.B01 | IBAN NL82BNGH0285092839 | BIC BNGHNL2G

noaber kracht DINKELLAND TUBBERGEN

Inhoud

DEEL I Introductie ... 4
1 Inleiding ... 4
1.1 Totstandkoming koersdocument ... 4
1.2 Status koersdocument ... 4
2 Leeswijzer ... 5
2.1 Maatschappelijk effectenplan (MEP) ... 5
2.2 Basisbegroting ... 5
DEEL II Van coalitieakkoord naar Maatschappelijk effectenplan (MEP) ... 6
3 Ambitie Aantrekkelijke woon- en leefomgeving ... 7
3.1 Actielijn Realistischer bouwen en wonen ... 7
3.2 Actielijn Aantrekkelijkere openbare ruimte ... 8
3.3 Actielijn Toekomstbestendiger sport- en onderwijsvastgoed ... 9
3.4 Actielijn Maatschappelijke veiligheid ... 10
4 Ambitie Duurzaam Dinkelland ... 12
4.1 Actielijn Energieneutraal Dinkelland ... 12
4.2 Actielijn Afvalloos Dinkelland ... 13
4.3 Actielijn Meer asbest eraf en meer zon erop ... 14
4.4 Actielijn Meer circulaire inkoop ... 15
5 Ambitie Sterke bedrijvigheid ... 17
5.1 Actielijn Vitalere vrijetijdseconomie ... 17
5.2 Actielijn Sterker ondernemersklimaat ... 18
5.3 Actielijn innovatievere agrosector ... 19
6 Ambitie Inclusieve samenleving ... 21
6.1 Actielijn Langer gezond ... 21
6.2 Actielijn Passende voorzieningen voor ontmoeting en ondersteuning ... 22
6.3 Actielijn Meer zorg nabij ... 23
6.4 Actielijn Meer maatwerk voor passende daginvulling ... 24
7 Participatieprocessen ... 26
7.1 MijnDInkelland 2020! ... 26
7.2 Dinkelland in de regio ... 28
7.3 Implementatie Omgevingswet (proces) ... 28
8 Projecten ... 30
8.1 Ontwikkelingen Weerselo ... 30
8.2 Openluchtzwembad Kuiperberg ... 30

DEEL III Basisbegroting ... 31
9 Intensiveringen in de basisbegroting ... 31
9.1 Programma Openbare ruimte en mobiliteit ... 31
9.1.1 Aantrekkelijke openbare ruimte ... 31
9.2 Programma Bestuur en middelen ... 31
9.2.1 Grondpositie ... 31
9.3 Programma Veiligheid ... 31
9.3.1 Ondermijning ... 31
9.3.2 Zichtbaarheid en betrokkenheid toezichthouders ... 31
9.4 Kaders Intensiveringen basisbegroting ... 31
9.4.1 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument ... 31
9.4.2 Doorrekening coalitieakkoord ... 32
10 Specificatie beleidsprogramma's basisbegroting ... 33

DEEL IV Financiën ... 34
11 Financiële consequenties ... 34
11.1 Herzien meerjarig saldo ... 34
11.2 Algemene uitkering volgens meicirculaire 2018 ... 35
11.3 Sociaal domein ... 36
11.3.1 Wmo2015 ... 37
11.3.2 Vervoer ... 41
11.3.3 Jeugd ... 41
11.3.4 Dekking tekorten sociaal domein binnen de begroting ... 42
11.3.5 Maatregelen binnen het sociaal domein ... 43
11.3.6 Vervolg maatregelen sociaal domein ... 45
11.4 Doorrekening coalitieakkoord ... 46
11.5 Herzien meerjarig saldo ... 47
11.6 Reserves ... 47
Bijlage: begrippenlijst ... 49
Bijlage: Waar vind ik de 'Hoe' uit het coalitieakkoord 2018-2022 Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen terug? ... 50

DEEL I Introductie

1 Inleiding

1.1 Totstandkoming koersdocument

Voor u ligt het koersdocument van de gemeente Dinkelland wat door het college van Dinkelland aan u als raad aangeboden wordt. Dit koersdocument heeft als basis het overdrachtsdocument Dinkelland 2018-2019, de Strategische Raadsagenda Dinkelland 2018-2022 en het coalitieakkoord 2018-2022 Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen.

Het koersdocument bepaalt feitelijk op hoofdlijnen de richting voor de komende vier jaren, zoals wij die in het coalitieakkoord hebben aangegeven. In het coalitieakkoord 2018-2022 geven wij in verschillende agenda's de ambities van de coalitie weer, waarbij de strategische agenda van de gemeenteraad het vertrekpunt is. Met deze agenda's geven wij ruimte voor de inbreng van inwoners, organisaties, bedrijven en de gemeenteraad om samen de goede dingen te doen voor Dinkelland. Deze agenda's zijn de basis voor het vullen van het Maatschappelijk effectenplan (zie paragraaf 2.1)).

In het overdrachtsdocument Dinkelland 2018-2019 is een overzicht gegeven van (en inzicht in) de feitelijke situatie op basis van bestaand (en dus vastgesteld) beleid en de meest recente informatie. Dit zowel inhoudelijk als financieel. Veel gegevens uit het overdrachtsdocument komt u ook weer tegen in dit koersdocument. Simpelweg omdat veel onderwerpen uit het overdrachtsdocument doorlopen in de nieuwe coalitieperiode. Om een goed beeld te geven van wat wij de komende jaren willen doen, hebben we ook de doorlopende onderwerpen een plek gegeven in het Maatschappelijk EffectenPlan ook wel MEP. (zie paragraaf 2.1)

Naast het Maatschappelijk EffectenPlan (de ambitiebegroting) gaan we in dit koersdocument ook kort in op de basisbegroting (zie paragraaf 2.2). We volstaan hier met een inzicht in de opbouw van de basisbegroting. De daadwerkelijke invulling van deze basisbegroting gebeurt pas bij het opstellen van de begroting 2019.

1.2 Status koersdocument

Zoals we hiervoor al hebben aangegeven, bepaalt het koersdocument op hoofdlijnen de richting voor de komende vier jaren. De richtinggevende en kaderstellende uitspraken uit het koersdocument (zowel inhoudelijk als financieel) zijn een opdracht van de gemeenteraad aan ons om zaken nader uit te werken. Ze zijn uitgangspunt bij de opstelling van de begroting 2019, waar de daadwerkelijke besluitvorming plaatsvindt.

Het koersdocument bevat ook een financieel hoofdstuk waarin een richtinggevende doorkijk wordt gegeven van het herziene meerjarige saldo en de belangrijkste reserves. De belangrijkste ingrediënten van dit financiële hoofdstuk zijn de uitkomsten van de jaarverantwoording 2017 (en de eerste 4 maanden van 2018), de gevolgen van de meicirculaire 2018 (met de doorwerking van het regeerakkoord Rutte III) en de doorrekening van het coalitieakkoord. Dit financiële hoofdstuk geeft de financiële kaders weer voor de start van deze nieuwe coalitieperiode en voor het opstellen van de begroting 2019.

2 Leeswijzer

2.1 Maatschappelijk effectenplan (MEP)

Het coalitieakkoord is de komende vier jaar leidend voor de activiteiten. Om te komen tot een werkplan voor de uitvoering vertalen we het coalitieakkoord naar het Maatschappelijk Effecten Plan ofwel het MEP. Dit kent een aantal onderdelen namelijk:

- Ambities – de vertaling van de ambities uit het coalitieakkoord, gerelateerd aan specifieke maatschappelijke doelen. Hierin kan de samenleving een grote rol spelen. Om te zorgen dat het een logisch en samenhangend geheel is, hebben we de ambities van de coalitie geclusterd in ambities. Zodat effectief en efficiënt kan worden gewerkt aan het realiseren van de ambities uit het coalitieakkoord, In deze ambities wordt kort aangeven waarom er iets moet veranderen, welke doelen daarvoor nagestreefd worden en welke inspanningen we als gemeente daarvoor doen.
- Participatieprocessen – De rol van de samenleving verandert; inwoners zijn steeds meer en op verschillende manieren betrokken bij beleidsvorming en -uitvoering. Via participatieprocessen als Mijn Dinkelland 2030! komen er steeds meer initiatieven en vragen uit de samenleving op ons af. Als gemeente is het niet mogelijk alle initaitieven te faciliteren en te ondersteunen. Daarom wordt het maken van keuzes de komende jaren steeds belangrijker, zeker in relatie met de ambities. Hiervoor wordt in het hoofdstuk Participatieprocessen een toelichting op deze werkwijze gegeven.

In deze conceptversie van het MEP vindt u een eerste vertaling van het coalitieakkoord naar ambities, participatieprocessen en projecten op hoofdlijnen. Dit betekent dat we een voorstel gedaan hebben voor de inrichting van het MEP vanuit de agenda´s uit het coalitieakkoord en aansluiten op de logische clustering van beleidsvelden, samenwerkingslijnen, doelgroepen of soort opgaven.

Bovendien is er op hoofdlijnen een vertaling gemaakt van het bestaande beleid vanuit de begroting 2018 en het overdrachtsdocument om te kijken welke financiële consequenties dit heeft, ook in termen van eventele extra investeringen. Per actielijn is een eerste doorrekening van het coalitieakkoord opgenomen. Het betreft hier uitdrukkelijk een eerste inschatting. Het totaal van deze eerste inschattingen is ten behoeve van het totale beeld opgenomen in deel IV over financiën.

In de begroting 2019 volgt een nadere uitwerking van het MEP na verdieping met de diverse betrokkenen op de inspanningen, de kosten, planning en prioritering. Ook wordt in de begroting aangegeven hoe de voortgang de komende jaren gemonitord gaat worden. De besluitvorming over wat we dat jaar daadwerkelijk gaan doen en wat het mag kosten, vindt dus bij de begroting van het desbetreffende jaar plaats.

2.2 Basisbegroting

De opbouw van de basisbegroting is opgenomen in deel IV Financiën van dit koersdocument. De ambities uit het coalitieakkoord die eigenlijk een uitbreiding of aanscherping van reguliere taken betreffen, hebben hier ook een plek in gekregen.

DEEL II Van coalitieakkoord naar Maatschappelijk effectenplan (MEP)

In dit hoofdstuk zijn de ambities uit het coalitieakkoord vertaald naar het Maatschappelijk Effecten Plan via ambities, participatieprocessen en projecten. De diverse agenda's en onderdelen zijn geclusterd op basis van het doel waaraan het bijdraagt en de partijen die erbij betrokken zijn. Hierbij is ook de link met de strategische raadsagenda gelegd.

Agenda	Terug te vinden in:
Agenda Aantrekkelijk wonen en leven	Ambitie Aantrekkelijke woon- en leefomgeving Ambitie Inclusieve samenleving MEP Omgevingsvisie Basisbegroting Programma Openbare ruimte en mobiliteit MEP Projecten
Agenda Duurzaamheid	Ambitie duurzaamheid
Agenda Beleving	Ambitie Sterke bedrijvigheid Ambitie Inclusieve samenleving Ambitie aantrekkelijke woon- en leefomgeving Basisbegroting
Agenda Dinkelland onderneem't	Ambitie Sterke Bedrijvigheid
Agenda Inclusieve samenleving	Ambitie Inclusieve samenleving
Agenda Sport en bewegen	Ambitie Inclusieve samenleving Ambitie Aantrekkelijke woon- en leefomgeving MEP Projecten
Agenda Leven lang leren	Ambitie Inclusieve samenleving Ambitie Aantrekkelijke woon- en leefomgeving Basisbegroting Programma Onderwijs MEP Dinkelland in de regio
Agenda Veiligheid, toezicht en handhaving	Basisbegroting Programma veiligheid
Agenda Dinkelland in de Regio	MEP Dinkelland in de regio

In de bijlagen is een overzicht opgenomen waar elke "hoe gaan we dit bereiken?" uit het coalitieakkoord is terug te vinden.

3 Ambitie Aantrekkelijke woon- en leefomgeving

Wij zetten ons in om alle kernen aantrekkelijk houden op het gebied van wonen en leven

In het coalitieakkoord 2018-2022 heeft de gemeente Dinkelland de ambitie uitgesproken om de kernen aantrekkelijk te houden op het gebied van wonen en leven. Wij zien hierbij raakvlakken tussen wonen, openbare inrichting en maatschappelijke voorzieningen.

Dit resulteert in de volgende actielijnen:

3.1 Actielijn Realistischer bouwen en wonen

Een beter bij de behoefte passende woonruimte voor jong en oud toegespitst op elke kern

3.1.1 Hoe gaan we dat bereiken?

Wij zetten in op beter bij de behoefte passende woonruimte voor jong en oud. Hierbij streven wij in elke kern een toegankelijke woningmarkt en een realistisch woningbouwaanbod na. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de behoefte op korte termijn en de behoefte op de middellange termijn (10 à 15 jaar). Een toegankelijke en realistische woningmarkt betekent dat iedereen kan instromen in de markt en dat verschillende woningtypen aanwezig zijn. Wij willen de concrete behoefte per kern in beeld brengen door de ontwikkeling van het aantal huishoudens af te zetten tegen de bestaande woningvoorraad.

Plezierig wonen in elke kern

- We brengen de concrete woonbehoefte per kern in beeld.
- We laten de huidige methode van het toekennen van woningen per kern, die gebaseerd is op het inwonersaantal, los. Wij stellen ons ontvankelijk op voor een nieuwe verdeling die meer recht doet aan maatwerk en de kwaliteit van de behoefte van de kernen.
- Wij sturen actief op inbreiding, waarbij de mogelijkheid bestaat dat strategische grondposities worden ingenomen indien inbreidingsmogelijkheden niet aanwezig zijn.
- Wij blijven inzetten op de starters- en blijverslening

• Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

Wij nemen zelf het initiatief om te zorgen voor passende woningen en legt hierbij de focus op inbreiding. Het Dinkellandse woonbeleid is gericht op kwaliteit, flexibiliteit en maatwerk. De doelstelling voor alle kernen is om binnen de bebouwde kom locaties te herontwikkelen tot woningbouwgebieden. Wanneer door inbreiding niet in de lokale behoefte kan worden voorzien, wordt uitbreiding overwogen.

3.1.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

Gebiedsontwikkeling Dinkelland en inbreidingsplannen blijven de komende jaren inzet vragen. In de begroting 2018 en in de notitie 'Ruilgronden en vastgoed 2012' zijn hierover besluiten genomen:

Doorlopende actielijnen en inspanningen:	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
Inbreiding voor uitbreiding - Continueren Startersleningen - Instellen Blijversleningen - Toekomstig gemeentelijk woonbeleid	In de begroting 2018 zijn de volgende budgetten opgenomen : - Voor de uitdaging "meer aandacht voor inbreiding" is een budget beschikbaar van € 1.800.000 waarvan € 200.000 voor procesgeld - Restantbudget startersleningen medio 2018 € 117.000 - Blijversleningen € 250.000 - Drie onderzoeken in het kader van een toekomstig gemeentelijk woonbeleid € 150.000

3.1.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Hierbij maken we wel een voorbehoud voor de continuering van de startersleningen (zie tabel hierna). Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

.

Omschrijving	Benodigd aanvullend budget	Opmerkingen
Continueren startersleningen		- Over de eerste vijf maanden van het jaar 2018 zijn aanvragen gedaan voor een totaalbedrag van € 118.000. Dit betekent dat een bedrag van € 117.000 over is.

3.1.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten	Betrokkenen	Gebied
Begroting 2018 "meer sturing op inbreiding" Notitie Ruilgronden en vastgoed 2012	Ontwikkelaars, particuliere initiatiefnemers, gemeentelijk grondbedrijf.	Alle kernen binnen de gemeente.

3.2 Actielijn Aantrekkelijkere openbare ruimte

Een meer toekomstgerichte en duurzame inrichting

3.2.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Wij vinden een goede inrichting van de openbare ruimte belangrijk voor een prettige leefomgeving. De openbare ruimte is van iedereen. Het is naast de directe leefomgeving van alle inwoners ook het visitekaartje van Dinkelland. Om de aantrekkelijke uitstraling voor alle gebruikers te verhogen, willen wij naar een toekomstgerichte en duurzame inrichting. Samen met de gemeenteraad herijken we het beeldkwaliteitsplan voor de openbare ruimte. Gezamenlijk wordt een integrale afweging gemaakt, waarin onderhoudsniveau(s), veiligheid en onderhoudskosten de hoofdingrediënten zijn. Hierbij wordt de extra inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt meegenomen. Wij ondersteunen bewonersinitiatieven voor (het overnemen van) beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Voorbeelden hiervan zijn het onderhouden van groenvoorzieningen of een dorpsplein.

Aantrekkelijke openbare ruimte

- We herijken, samen met de gemeenteraad, het beeldkwaliteitsplan voor de openbare ruimte van Dinkelland. In een integrale afweging maken we keuzes waarbij differentiatie in onderhoudsniveau, veiligheid en financiën de hoofdingrediënten zijn.
- We onderzoeken hoe we de beleving en tevredenheid van alle gebruikers van de openbare ruimte in de komende jaren kunnen meenemen bij nieuwe keuzes voor inrichting en onderhoud.
- We verhogen de uitstraling van de openbare ruimte

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

De openbare ruimte is van iedereen en dat betekent dat die voor iedereen goed toegankelijk moet zijn. Straten en wegen moeten veilig zijn; bij de inrichting hiervan wordt met de wensen en eisen van ouderen, kinderen en mindervaliden rekening gehouden. Samen met onder meer de provincie

Overijssel wordt Dinkelland verkeersveiliger en zo goed mogelijk bereikbaar. In het Strategisch GVVP (het gemeentelijk verkeer- en vervoerplan) is een uitvoeringsplan opgenomen voor beter, veiliger en duurzamer verkeer, waarin (het gebruik van) de fiets steeds belangrijker wordt.

3.2.2 Financiële kaders uit de begroting 2018 / overdrachtsdocument

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is op basis van vastgesteld beleid (waaronder de beeldkwaliteit en het onderhoudsniveau) opgenomen in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn geen aanvullende financiele kaders opgenomen. De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen.

3.2.3 Doorrekening coalitieakkoord

Omschrijving	Benodigd aanvullend budget	
Herijking van het beeldkwaliteitsplan voor de openbare ruimte van Dinkelland.	Vooruitlopend op de aangegeven integrale afweging en de daaruit voorvloeiende keuzes stellen wij voor hiervoor een structureel bedrag van € 100.000 beschikbaar te stellen.	-
We onderzoeken hoe we de beleving en tevredenheid van alle gebruikers van de openbare ruimte in de komende jaren kunnen meenemen bij nieuwe keuzes voor inrichting en onderhoud.	Vooruitlopend op de uitkomsten van het onderzoek naar de tevredenheid en de beleving van alle gebruikers van de openbare ruimte stellen wij voor hiervoor een structureel bedrag van € 155.000 beschikbaar te stellen. Daarnaast verwachten we een aanvullend incidenteel bedrag van € 150.000 nodig te hebben.	

3.3 Actielijn Toekomstbestendiger sport- en onderwijsvastgoed

Betere borging van de toegankelijkheid, het gebruik, het onderhoud en de exploitatie van sport- en onderwijsvastgoed

3.3.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Wij vinden goede sportvoorzieningen en onderwijsgebouwen belangrijk. Sportvoorzieningen dragen bij aan een gezonde leefstijl en bieden kansen om te participeren in de samenleving. Wij zetten ons in voor doelmatige onderwijshuisvesting, die de onderwijskundige en maatschappelijke ontwikkelingen in de kernen ondersteund.
Volgens ons kan een geprivatiseerde beheervorm van een sportaccommodatie ertoe leiden dat voortbestaan, toegankelijkheid, gebruik, onderhoud en exploitatie van een voorziening beter geborgd zijn. Initiatieven die komen vanuit de verenigingen en samenleving moeten ook bijdragen in de ontwikkeling van de sport in algemene zin. Als er sprake is van een privatisering, gebeurt dat met gesloten beurs voor de gemeente. De gemeente Dinkelland verstrekt geen structurele subsidies na privatisering.

Onderwijshuisvesting in Denekamp

- Wij houden het rapport 'Samen Scholen 2030' actueel.
- Wij herkennen de behoefte van de samenleving om in elke kern een onderwijsvoorziening te behouden. Samen met de schoolbesturen maken wij ons daar sterk voor.
- Wij ondersteunen de denkrichting van twee onderwijslocaties in Denekamp en werken dit uit naar een huisvestingsscenario.

Sportaccomodaties

- Wij onderzoeken op initiatief van verenigingen samen de mogelijkheden van privatisering. Dit moet tot een betere borging van de toegankelijkheid, het gebruik, het onderhoud en de exploitatie van een voorziening leiden.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

Op grond van Samen Scholen 2030 dienen in de kern Denekamp twee onderwijslocaties in 2021 vervangen te worden (De Zevenster en De Veldkamp). Gezamenlijk met de schoolbesturen is invulling

gegeven aan een denkrichting voor onderwijshuisvesting in Denekamp, waarbij nog twee locaties voor onderwijs overblijven. Deze denkrichting dient nader te worden uitgewerkt tot een scenario.

3.3.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke bijdrage aan het beheer en onderhoud van de sport- en onderwijsvoorzieningen is op basis van vastgesteld beleid en wet- en regelgeving opgenomen in de basisbegroting. In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
- Maatschappelijk vastgoed in relatie tot demografie	In de begroting 2018 zijn de volgende budgetten opgenomen : - Voor de uitdaging "maatschappelijk vastgoed i.r.t. demogafie" is een budget beschikbaar van € 1.000.000 waarvan € 112.000 voor procesgeld). Daarnaast is een structurele stelpost van € 300.000 beschikbaar (investeringsruimte € 7,3 miljoen) ten behoeve van de uivoering van het rapport samen scholen 2030 (met name kern Denekamp)

3.3.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

3.4 Actielijn Maatschappelijke veiligheid

Versterken van de maatschappelijke veiligheid door de bewustwording en verantwoordelijkheid te vergroten

3.4.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Veiligheid en openbare orde zijn kerntaken van de overheid. De gemeente heeft hierin een belangrijke rol. Dinkelland behoort tot één van de veiligste gemeenten van Nederland met relatief weinig incidenten. Naast deze objectieve veiligheid is ook het gevoel van veiligheid van belang. De gemeente heeft oog voor het veiligheidsgevoel van de inwoners. Veiligheid gaat namelijk over een samenleving die verantwoordelijkheid neemt bij gebeurtenissen en evenementen in onze kernen, maar ook bij de dagelijkse omgang met elkaar.

Evenementen

- We vernieuwen samen met de organisaties van evenementen het evenementenbeleid.
- We werken samen met de organisaties van de evenementen om de bewustwording en verantwoordelijkheid voor de veiligheid te borgen.

Zichtbaarheid en betrokkenheid toezichthouders

- We evalueren de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).
- Wij betrekken de inwoners bij de prioritering van de handhavingsagenda. Zo kan er daadwerkelijk aansluiting worden gezocht bij de wensen van de kernraden. En kan er toezicht worden verricht op de in de desbetreffende kern of het buitengebied ervaren overlast/klachten.
- We blijven samenwerken met onze ketenpartners (politie, brandweer en hulpdiensten) om bereikbaarheid en tijdige inzet van hulpdiensten te verbeteren.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

Veiligheid en openbare orde moeten niet primair vanuit beleid, regelgeving of handhaving worden bekeken, maar vanuit ons gezamenlijk beeld over hoe wij met elkaar willen omgaan in de openbare ruimte. Het gaat over het tot stand brengen van een sociaal veilig gevoel. Het gaat om de vraag: kunnen wij leven, zoals wij willen leven en wat is er voor nodig om dat te bewerkstelligen? Vanuit deze context kijkt de gemeente Dinkelland naar de huidige beleidsvelden op het gebied van de APV, horecabeleid, reclamebeleid, parkeerbeleid en aanverwanten beleidsvelden en evenementen. De doelstelling is om het perspectief te verleggen van een eenzijdige toepassing van beleid naar een integrale aanpak ten aanzien van: 'wat vraagt de samenleving aan de gemeente en hoe kunnen wij onze middelen inzetten om samen de openbare ruimte zo veilig mogelijk te gebruiken?'

3.4.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument.

De gemeentelijke bijdrage aan het beheer en onderhoud van de sport- en onderwijsvoorzieningen is op basis van vastgesteld beleid en wet- en regelgeving opgenomen in de basisbegroting. In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
We vernieuwen samen met de organisaties van evenementen het evenementenbeleid.	Het voortzettingsbesluit uit het overdrachtsdocument nemen we over, zodat de gewijzigde werkwijze van het nieuwe evenementenbeleid ook in 2019 kan worden gecontinueerd. Kosten € 20.000.
Veiligheid en handhaving Versterken aanwezigheid en vergroten zichtbaarheid BOA	Aan deze beide zaken zijn ook voortzettingsbesluiten gekoppeld die we overnemen. De effectuering daarvan vindt plaats in de basisbegroting (zie bladzijde 32).

3.4.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

4 Ambitie Duurzaam Dinkelland

Wij zetten ons actiever in voor het beperken van de gevolgen van klimaatverandering

In het coalitieprogramma 2018-2022 van Dinkelland heeft duurzaamheid een prominente rol gekregen: duurzame energie, afval, verwijdering asbest en circulair inkopen zijn richtinggevende thema's in het akkoord. Wij vinden dat duurzaamheid niet op zichzelf staat, maar een manier van denken is die geïntegreerd moet worden in ons hele doen en laten. Dat geldt voor de gemeente Dinkelland zelf, voor ondernemers, maatschappelijke organisaties, inwoners en andere overheden. Wij willen ons steentje bijdragen om de gevolgen van de klimaatverandering te beperken.

Aangezien het vooral gaat om verandering van gedrag bestaat de rol van de gemeente Dinkelland met name uit regisseren, faciliteren en verbinden. Duurzaamheid overschrijdt lokale grenzen, waardoor we inzetten op de aanscherping van de regionale samenwerking in combinatie met lokale projecten en processen. We gaan zelf het goede voorbeeld geven en ons vaker aansluiten bij duurzame initiatieven van inwoners, bedrijven en organisaties.

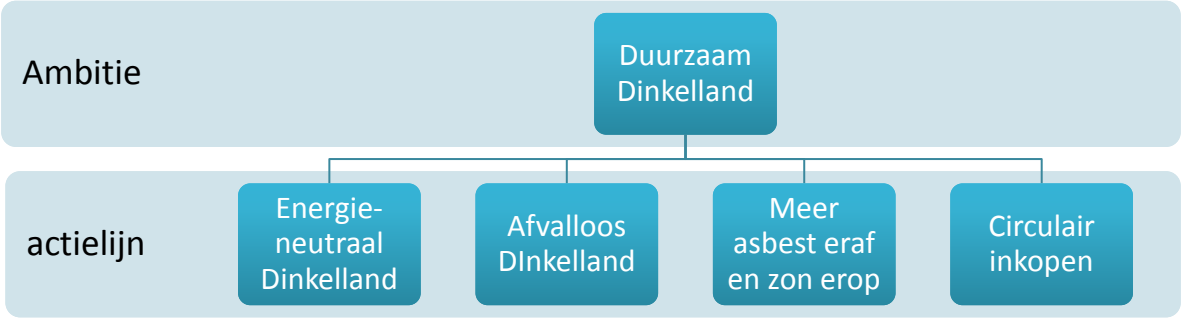

4.1 Actielijn Energieneutraal Dinkelland

Geen gebruik van fossiele brandstoffen, maar duurzame vormen van energieopwekking

4.1.1 Hoe gaan we dit bereiken?

In de Twentse Energiestrategie is in beeld gebracht wat er moet gebeuren om Twente en dus ook Dinkelland energieneutraal te maken en hoe dat bereikt kan worden. De energietransitie voor Nederland is een opgave waarvoor intensieve, multidisciplinaire samenwerking onontbeerlijk is. In Twente werken we daarom nauw samen; we clusteren kennis, mobiliseren lokale initiatieven en initiëren en faciliteren uitvoeringsprojecten op het gebied van duurzame energie.

Binnen Noordoost-Twente kiezen we samen met de gemeenten Tubbergen, Oldenzaal en Losser voor een krachtenbundeling en brengen we lokale initiatieven en het bedrijfsleven samen, waardoor versnelling kan optreden.

Energietransitie

- We zetten in op de actielijnen die opgeschreven zijn in de Twentse Energiestrategie.
- In de realisatie van deze ambitie zoeken wij nadrukkelijk de samenwerking met het programma Nieuwe Energie Overijssel, de ondersteuningsstructuur vanuit de VNG rondom de regionale energiestrategieën en het Rijk.
- Wij inventariseren welke maatregelen voor de gemeentelijke bedrijfsvoering mogelijk zijn om energie te besparen en zelf hernieuwbare energie op te wekken.
- Wij ondersteunen lokale initiatieven actief met het wegwijs maken in de complexe wereld van hernieuwbare energie, dit om initiatieven uit de samenleving te stimuleren en aan te jagen.
- Wij stellen een revolverend Duurzaamheidfonds in voor duurzaamheidsmaatregelen die Dinkellandse initiatiefnemers ontwikkelen.

•Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

4.1.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op deze actielijn is op basis van vastgesteld beleid in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiele kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen:	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
- Duurzaamheid - Duurzaam thuis Twente - Twentse energiestrategie	In de begroting 2018 zijn de volgende budgetten opgenomen : - Voor de uitdaging duurzaamheid is een budget beschikbaar van € 1,6 miljoen, waarvan € 275.000 euro procesgeld - Voor duurzaam thuis Twente is tot en met het jaar 2020 een budget beschikbaar van € 13.000 per jaar - Voor de Twentse energiestrategie is een structureel bedrag beschikbaar van € 8.400 per jaar

4.1.3 Doorrekening coalitieakkoord

Omschrijving	Benodigd aanvullend budget
- Wij ondersteunen lokale initiatieven actief met het wegwijs maken in de complexe wereld van hernieuwbare energie, om initiatieven uit de samenleving te stimuleren en aan te jagen. - Wij stellen een revolverend Duurzaamheid-fonds in voor duurzaamheidsmaatregelen die Dinkellandse initiatiefnemers ontwikkelen.	Hiervoor stellen wij op de reeds, bij de begroting 2018 beschikbaar gestelde € 1,6 miljoen, een bedrag beschikbaar van € 1,0 miljoen. Hiervoor stellen wij een bedrag beschikbaar van € 2,0 miljoen. De jaarlijkse (rente)lasten hiervan samen met de structurele kosten van een (externe) fondsmanager bedragen € 55.000 per jaar.

4.1.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten, moties, … (met een link).	Relevante informatie/ websites	Betrokkenen	Gebied
Nieuwe Energie Overijssel	www.overijssel.nl	Provincie, Twentse gemeenten en Twence	Provincie Overijssel
Twentse Energie Strategie		Twentse gemeenten en marktpartijen	Regio Twente
Ambtiedocument Energie-transitie Noordoost Twente		NOT gemeenten en marktpartijen	Dinkelland, Losser, Oldenzaal en Tubbergen

4.2 Actielijn Afvalloos Dinkelland

In 2030 is er geen afval en leven we in een duurzame samenleving

4.2.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Er is een gedeeld besef dat we toe moeten naar een andere manier van afvalbeheer. Het is onze ambitie om in 2030 te leven in een afvalloze en duurzame Dinkellandse samenleving. Afval bestaat niet, we zamelen alleen nog maar waardevolle grondstoffen in. Om deze ambitie te realiseren is betrokkenheid, een meewerkende houding en gewenst gedrag van burgers bepalend. Met het invoeren van DIFTAR hebben we een behoorlijke stap gezet.

Afvalloos Dinkelland

- Voor 2018 en 2019 monitoren en evalueren we het actuele afvalbeleid. Zo nodig stellen we het op elementen bij.
- In 2020 gaan we verder inzetten op alternatieve scenario's voor het inzamelen van grondstoffen.
- We blijven werken aan de benodigde gedragsverandering door te informeren, te communiceren en het ondersteunen van educatie.
- Zelf geven we het goede voorbeeld door binnen de bedrijfsvoering van Noaberkracht afvalstromen maximaal te scheiden en waar mogelijk te hergebruiken.

•Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

Wij zullen aanvullende voorstellen doen om de doelen van "Afvalloos Dinkelland" te realiseren. Daarbij moet onder andere gedacht worden aan laagfrequent dan wel omgekeerd inzamelen, hoge service op grondstoffen, lage service op restafval en het belonen van goed gedrag.

4.2.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op het gebied van de inzameling van grondstoffen (afvalinzameling) is op basis van vastgesteld beleid en wet- en regelgeving opgenomen in de basisbegroting. In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
	Zie overkoepelende incidentele raming voor duurzaamheid.

4.2.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen. Hierbij maken we wel een opmerking over de alternatieve scenario's voor het inzamelen van grondstoffen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

Omschrijving	Benodigd aanvullend budget	Opmerkingen
In 2020 zetten we verder in op alternatieve scenario's voor het inzamelen van grondstoffen.		Bij de inzameling van afval (grondstoffen) blijven wij uitgaan van 100% kostendekkendheid. Dat betekent dat mogelijke kosten die de alternatieve scenario's met zich meebrengen, worden verrekend in de totale kosten van de afvalinzameling en dus worden doorberekend in de tarieven.

4.2.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten (met een link)	Relevante achtergrondinformatie/ websites	Betrokkenen	Gebied
IPR Normag rapport naar een Afvalloos Twente	www.afvalloostwente.nl	Twentse gemeenten en Twence	Gehele Regio Twente
Landelijk Afvalbeheerplan 3	www.lap3.nl	Alle ketenpartners, incl. ROVA	Geheel Nederland
Van Afval Naar Grondstof	www.vang-hha.nl	Alle ketenpartners en Nederlandse gemeenten en ROVA	Geheel Nederland
Afvalbeleidsplan: Van Afval naar Grondstof Van Idee naar Aanpak Van Betalen naar Belonen	Vastgesteld beleidsplan op basis waarvan ons huidige afvalbeleid is gestoeld.	Gemeenteraden	Grondgebied van Dinkelland en Tubbergen

4.3 Actielijn Meer asbest eraf en meer zon erop

In 2024 zijn alle daken asbestvrij en zijn er meer zonnepanelen op deze daken geplaatst.

4.3.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Asbest eraf, zon erop

- We spannen ons de komende jaren, samen met de provincie, in om de daken vóór 2024 asbestvrij te krijgen.
- Daar waar mogelijk de plaatsing van zonnepanelen ter vervanging van asbestdaken te stimuleren.
- Wij zien hier een combinatie met het revolverend fonds.

•*Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen*

Losse asbestvezels zijn schadelijk voor de volksgezondheid, het (langdurig) inademen van deze vezels kan leiden tot kanker. Asbestbranden leiden tot onrust over de volksgezondheid en vormen een risico op hoge maatschappelijke kosten en economische schade. Gemeenten hebben de plicht om het asbestdakenverbod te handhaven als dat in 2024 van kracht is. De provincie wil nu samen met de gemeenten, bedrijven, agrariërs en particulieren een stimulans geven om asbest voor 2024 van de daken te verwijderen. Wij grijpen dit verbod aan om duurzaamheidsmaatregelen te bevorderen. Onze voorkeur gaat uit naar plaatsing van zonnepanelen ter vervanging van asbestdaken.

4.3.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

Op deze actielijn is nog geen beleid geformuleerd. In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
	Zie overkoepelende incidentele raming voor duurzaamheid.

4.3.3 Doorrekening coalitieakkoord

Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Wel zien we hier een duidelijke relatie met het instellen van het revolverende fonds, zoals opgenomen onder de actielijn een energieneutraal Dinkelland. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

4.3.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten, moties, … (met een link).	Relevante achtergrondinformatie/ websites	Actoren en stakeholders (keyplayers)	Gebied
Versnellingsaanpak sanering asbestdaken		Provincie, gemeenten, bedrijven, agrariërs en particulieren	Grondgebied Dinkelland en Tubbergen

4.4 Actielijn Meer circulaire inkoop

Bij inkoop van de gemeente meer rekening houden op de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen.

4.4.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Circulaire Economie helpt onze duurzame ambities te verwezenlijken. We willen, waar mogelijk, materialen in de kringloop (circulair) houden en ze liefst zo hoog mogelijk in de waardeketen terug brengen. De circulaire economie en daarmee inkoop is een erg breed begrip. Alle doelstellingen omtrent milieu, duurzaamheid, energie en klimaat worden door gemeente onder de paraplu van de circulaire economie geplaatst. Om concreet een bijdrage te kunnen leveren, is het belangrijk helder voor ogen te hebben hoe wij de centrale inkoop de komende jaren circulair kunnen en willen vormgeven.

In aanbestedingen wordt al op duurzaamheid gelet. We vragen aanbieders welke mogelijkheden zij zien om onze circulaire ambities te maximaliseren en hoe zij dat willen bereiken en aantonen.'

Circulair inkopen

- We kopen onze diensten en producten in op basis van maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI).
- We stimuleren onze leveranciers om bij voorkeur producten uit gerecyclede afvalstromen aan te bieden.
- We nemen deel aan het leernetwerk van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat om onze kennis te delen en ervaringen van andere gemeenten toe te passen. Het gaat om inkoop in de volgende categorieën: energie, catering, gebouwen en kantoorinrichting, grondweg- en waterbouw, vervoer en bedrijfskleding.

•*Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen*

4.4.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

Op deze actielijn is, naast de aandacht in ons aanbestedingsbeleid, nog geen specifiek beleid geformuleerd. In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
	Zie overkoepelende incidentele raming voor duurzaamheid.

4.4.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

5 Ambitie Sterke bedrijvigheid

Wij zetten in ons voor een sterker Dinkellandse bedrijfsleven

In het coalitieprogramma 2018-2022 van Dinkelland is “ondernemen” als belangrijk thema benoemd. Wij willen een aantrekkelijke gemeente waarin het goed wonen, werken, leven en recreëren is, zodat Dinkelland ook interessant blijft voor de recreant en (toekomstige) medewerkers. Ondernemers zijn van wezenlijk belang voor onze samenleving. Wij zetten ons er dan ook voor in dat het Dinkellandse bedrijfsleven sterk blijft en versterkt wordt. Dit resulteert binnen de Ambitie Sterke bedrijvigheid in de volgende actielijnen:

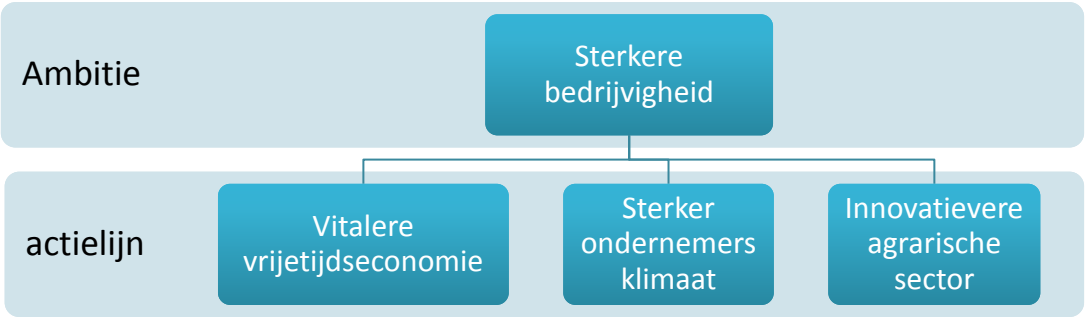

De rol van de gemeente Dinkelland zal met name bestaan uit faciliteren en stimuleren. Daarnaast zien wij het als onze taak om te verwijzen naar subsidiemogelijkheden en formele belemmeringen te verminderen. Wij willen ondernemers verbinden met relevante organisaties en projecten, zoals beschikbaar via de Agenda voor Twente. Verder wil de gemeente inzetten op partnerships met ondernemers en vertegenwoordigingen van ondernemers.

5.1 Actielijn Vitalere vrijetijdseconomie

Versterken van het toeristisch klimaat onder meer door inzet op onze unieke elementen van rust, ruimte, landschap en cultuur

5.1.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Recreatie en toerisme is een zeer belangrijke pijler van onze economie. De gemeente Dinkelland draagt bij aan de versterking van de vrijetijdseconomie door binding, branding en borging. We gaan meer en beter uitdragen hoe mooi en uniek ons Nationaal Landschap Noordoost Twente, en Dinkelland in het bijzonder, is. De focus ligt hierbij op het versterken van de aanwezige elementen zoals rust, ruimte, landschap, cultuur. We willen Dinkelland nog meer promoten als toeristische gemeente, met de stad Ootmarsum als belangrijkste publiekstrekker. Ook is ons prachtige coulisselandschap en de vele natuur van grote waarde voor de vrijetijdseconomie van Dinkelland. Het feit dat we zes Natura 2000-gebieden hebben, geeft aan dat de gemeente in een heel bijzonder gebied ligt. Natura 2000 brengt, naast negatieve gevolgen voor enkele inwoners, ook positieve effecten met zich mee. Zoals het herstel van de aanwezige natuurwaarden en kansen om de vrijetijdseconomie te stimuleren.

Dinkelland, hier beleef je Twente

- We zorgen voor het behoud van ons coulissenlandschap.
- We geven ruimte voor lang-verblijf door ondernemers de mogelijkheid te bieden seizoensverlengende activiteiten aan te bieden.
- We versterken onze toeristische voorzieningen, waaronder wandelen en fietsnetwerken, in samenspraak met de Regio Twente en andere partners.
- We zetten in op de grensligging zoals aansluiten bij Nordhorn waterstad en het Almelo-Nordhornkanaal.
- We ondersteunen de voortzetting van Stichting Toeristisch Ondernemersfonds Dinkelland.
- De branding van Dinkelland wordt vervuld door middel van een ketensamenwerking tussen Marketing Oost en Stichting Toeristisch Ondernemersfonds Dinkelland.
- We zoeken nadrukkelijk de verbinding met de Duitse buurgemeenten omtrent de waterrecreatie in de grensregio.

•Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

5.1.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op het versterken van de vrijetijdseconomie is op basis van vastgesteld beleid opgenomen in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
- Regio Twente vrijetijdseconomie	In de begroting 2018 zijn de volgende budgetten opgenomen - Structurele bijdrage aan Regio Twente voor vrijetijdseconomie € 24.000

5.1.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen.Wel willen we extra aandacht voor de mogelijkheden die het kanaal Almelo-Nordhorn biedt (zie tabel hierna). De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

Omschrijving	Benodigd aanvullend budget	Opmerkingen
- We zetten in op de grensligging zoals aansluiten bij Nordhorn waterstad en het Almelo-Nordhorn kanaal.	Wij stellen voor hiervoor een incidenteel budget van € 150.000 beschikbaar te stellen	-

5.1.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten, moties, … (met een link).	Relevante achtergrondinformatie/ websites	Betrokkenen	Gebied
Visiedocument Wij zijn Twente 2015	Startpunt voor nieuwe samenwerking tussen 14 Twentse gemeenten op regionaal niveau. Vormt nog steeds de basis voor de samenwerking.	14 Twentse gemeenten	Regio Twente
Nota verblijfrecreatie NOT 2014 (hiervoor komt een nieuwe)	http://decentrale.regelgeving.overheid.nl /cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Dinkelland/326611.html	4 Noordoost Twentse gemeenten	Noordoost Twente
Belevingsonderzoek toerisme Dinkelland/Tubbergen 2017	Onderzoek naar de huidige beleving van het toeristisch product aangevuld met een doelgroepsegementatie.	Gemeenten Dinkelland en Tubbergen	

5.2 Actielijn Sterker ondernemersklimaat

Een beter bij de behoefte passende ondersteuning van ondernemers

5.2.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Het werken aan een goed ondernemersklimaat voor de agrarische sector, detailhandel, het MKB en de vrijetijdseconomie met een zo optimaal mogelijke dienstverlening blijft de komende jaren een belangrijk aandachtspunt. Wij willen voldoende mogelijkheden om in te spelen op actuele ontwikkelingen zonder daarbij de toekomstbestendigheid van de centra in gevaar te brengen. Als gemeente hebben wij daarbij een faciliterende en stimulerende rol.

Optimale dienstverlening aan ondernemers

- Het bedrijvenloket wordt doorontwikkeld.
- De bedrijfsconsulent is de sparringpartner voor het Dinkellandse bedrijfsleven.
- Wij gaan met bedrijven in gesprek over het verkrijgen van het Keurmerk Veilig Ondernemen op onze bedrijventerreinen.
- We begeleiden onze bedrijven bij de mogelijkheden die de Agenda voor Twente biedt en brengen verbindingen tot stand met de instanties die verbonden zijn aan de Agenda voor Twente.

•*Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen*

Het is van groot belang dat het Dinkellandse bedrijfsleven (agro en food, MKB, detailhandel en vrijetijdseconomie) sterk blijft. Ondernemers zorgen voor banen en investeringen, maar vervullen ook op

maatschappelijk vlak een zeer belangrijke rol in onze samenleving. Denk daarbij aan verschillende sponsorrelaties met ons rijke verenigingsleven en bij evenementen. Ondernemers zijn de motor van onze samenleving. Een goed ondernemersklimaat helpt het bedrijfsleven om ook in de toekomst goed te kunnen functioneren.
Een partnerschap tussen ondernemers en gemeente zorgt voor een betere dienstverlening. Wij staan open voor andere vormen van samenwerking met onze ondernemers en hebben oog voor hun behoeften. Ook de regionale en (inter)nationale samenwerking hoort daarbij. Kortom, het creëren van sterke lokale, landelijke en internationale verbindingen.

5.2.2 Financiële kaders uit overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op de versterking ondernemersklimaat is op basis van vastgesteld beleid opgenomen in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
Agenda voor Twente	In de begroting 2018 zijn de volgende budgetten opgenomen 7.50 euro per inwoner per jaar + reservering van 5 euro per jaar voor Agenda voor Twente
Structureel maken rol bedrijfsconsulent	Voor het structureel maken van de rol van de bedrijfsconsulent is jaarlijks € 56.000 extra vrijgemaakt

5.2.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen. De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

5.2.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten (met een link)	Relevante achtergrondinformatie/ websites	Betrokkenen	Gebied
Onderzoek MKB vriendelijkste gemeente 2016 (zaaknummmer 16.32516)		Dinkellandse ondernemers	Gemeente Dinkelland
Agenda voor Twente 2018-2022, inclusief uitvoeringsprogramma (zaaknummer 14.00285 / documentnummer I17.028285)	www.agendavoortwente.nl	Twentse gemeenten, onderwijsinstellingen en ondernemers	Regio Twente

5.3 Actielijn innovatievere agrosector

Betere ondersteuning van innovatief ondernemerschap in de agrarische sector

5.3.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Ondernemers moeten kunnen ondernemen en dat geldt ook voor de agrarische sector. Er moet ruimte geboden blijven worden. De marktomstandigheden in de agrarische sector veranderen constant. Veranderende regelgeving en de noodzaak tot investeren in onder meer dierenwelzijn en milieumaatregelen leiden bij veel bedrijven tot ruimtelijke en zelfs ook financiële problemen.

Innovatieve agrosector

- We stellen een visie op om bedreigingen en kansen in samenhang te beschouwen voor het landelijk gebied.
- We inventariseren welke instrumenten (beleid, externe financiering, samenwerkingsverbanden etc.) er zijn om de kansen in te vullen en welke instrumenten nog ontbreken.
- We stimuleren de agrarische sector (agro en food) om innovatief te investeren, bijvoorbeeld in het opwekken van energie en het herontwikkelen van vrijkomende agrarische bebouwing. We leveren zo een bijdrage aan de verduurzaming van de landbouw door technologie en kennis.
- We blijven actief participeren in de netwerkorganisatie Mineral Valley Twente.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

Ook de klimaatverandering vraagt, met name op de hoger gelegen zandgronden waar Dinkelland ligt, een grote inspanning van de agrarische sector. Deze verandering leidt samen met onder meer de gebruiksnormen voor dierlijke mest tot verschralende landbouwgronden. Het gevolg hiervan is lagere opbrengsten en het ontstaan van schade aan natuur en problemen met grond- en oppervlaktewater. Vernieuwende initiatieven bieden nieuwe kansen voor economie en werkgelegenheid en een goede basis voor een circulaire economie in Dinkelland. Wat is de rol van de gemeente hierin??

5.3.2 Financiële kaders uit overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op deze actielijn is op basis van vastgesteld beleid opgenomen in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
	Mineral Valley Twente € 30.000 euro

5.3.3 Doorrekening coalitieakkoord

In zijn algemeenheid denken wij de opgaven uit het coalitieakkoord zowel in financiële zin als de benodigde inzet van capaciteit op te kunnen vangen binnen de bestaande budgetten. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen.

5.3.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten, moties, … (met een link).	Relevante achtergrondinformatie/ websites	Betrokkenen	Gebied
Mineral Valley Twente Zaaknr. 16.17953	http://mineralvalley.nl/	Regio Twente, gemeenten Hof van Twente, Tubbergen, Twenterand en Dinkelland, waterschap, marktpartijen, onderwijs	14 Twentse gemeenten
TES	Zie duurzaamheid	Zie duurzaamheid	Zie duurzaamheid
Commissie Grondgebondenheid	Hoe kan de melkveehouderij de grondgebondenheid realiseren? De doelen van de Duurzame Zuivelketen op gebied van weidegang, dierenwelzijn, biodiversiteit en klimaat & energie zijn daarbij het uitgangspunt.	LTO met NZO (zuivelondernemingen)	Nederland

6 Ambitie Inclusieve samenleving

Wij zetten ons in voor het bieden van mogelijkheden om onze inwoners langer gezond deel te laten nemen aan de maatschappij

Een samenleving waarin iedereen mee doet, dat noemen we een inclusieve samenleving. Samen met inwoners, verenigingen, ondernemers en maatschappelijke organisaties willen we hier invulling aan geven. Wij willen bereiken dat zoveel mogelijk mensen meedoen. Om een inclusieve samenleving te bereiken, is het belangrijk dat we op elkaar letten en voor elkaar zorgen. De ambitie Inclusieve Samenleving bevat vier actielijnen waarin de ambities uit het coalitieakkoord 2018-2022 een plek hebben:

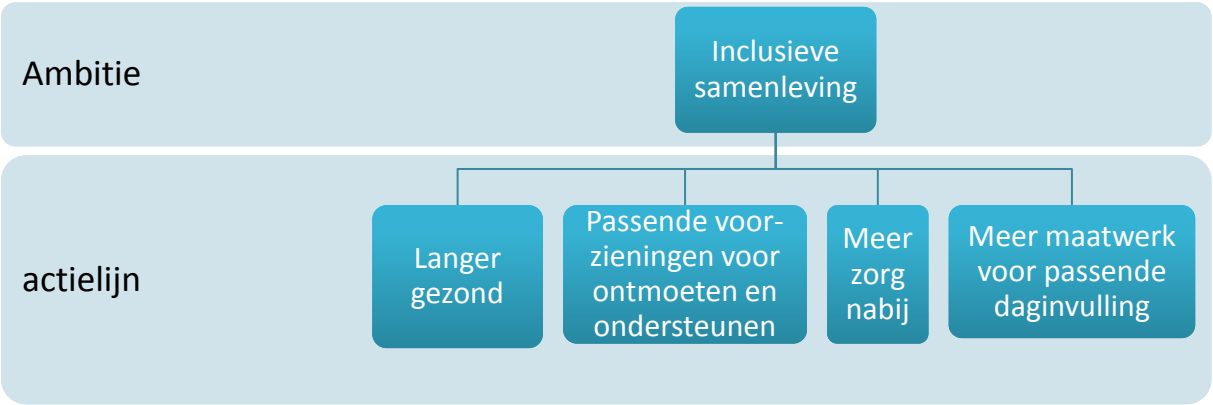

6.1 Actielijn Langer gezond

Langer gezond is het faciliteren van het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Hierbij ligt de nadruk in deze actielijn op:

Meer aandacht voor noaberschap, eenzaamheid, vroegsignalering en activering om deel te nemen aan de samenleving

6.1.1 Hoe gaan we dit bereiken?

In het coalitieakkoord staat de ambitie om problemen bij inwoners te voorkomen. Om een inclusieve samenleving te bereiken, is het belangrijk dat we op elkaar letten en voor elkaar zorgen. Wij zetten daarbij in op preventie. Onder meer voorkomen dat mensen in armoede leven, naast de inzet die we al doen om mensen in armoede te ondersteunen. Ook dreigende eenzaamheid bij inwoners omdat ze door leeftijd of digitalisering niet mee komen, pakken we aan. Tot slot is de ambitie uitgesproken om te investeren in sport en bewegen. Sport en beweging ondersteunen een gezondere leefstijl en zorgen voor meer sociale contacten. Door cultuur kunnen mensen elkaar ontmoeten, meedoen en mogelijkheden krijgen voor ontplooiing.

Meedoen en gezond blijven

- We gaan actief de dialoog aan met inwoners en verenigingen om sport in iedere kern blijvend te stimuleren.
- Wij stimuleren dat sport en bewegen breder ingezet wordt.

Cultuur

- We actualiseren de gemeentelijke cultuurvisie.
- We nodigen alle betrokken partijen en inwoners uit om gezamenlijk een cultuurvisie en cultuuragenda op te stellen.
- We maken samen met inwoners en betrokken partijen keuzes over de wijze waarop subsidies voor cultuur worden toegekend.

Preventie

- Wij sluiten aan bij de landelijke campagne 'Eén tegen eenzaamheid', op een wijze die past bij onze Dinkellandse manier van werken.
- We investeren in armoedepreventie. Die inzet kan heel divers zijn. We kijken daarbij ook naar armoede onder zelfstandige ondernemers en naar de inzet van een ervencoach voor agrariërs.
- We onderzoeken waarom mensen in armoede terechtkomen en welke interventies er mogelijk zijn

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

6.1.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op deze actielijn is op basis van vastgesteld beleid opgenomen in de basisbegroting. In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en inspanningen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
	Stimuleringsfonds € 314.000 (stand 1-1-2018) deze kan voor de hele ambitie ingezet worden

6.1.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen.De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

6.1.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten (met een link)	Relevante achtergrondinformatie/ websites	Betrokkenen	Gebied
Beleid Omzien naar Elkaar		inwoners	Gemeente Dinkelland
Maatschappelijk kader		Netwerkpartners Wij in de Buurt	Gemeente Dinkelland
Preventie in het onderwijs		Onderwijs instelling KC-PO-VO	Gemeente Dinkelland

6.2 Actielijn Passende voorzieningen voor ontmoeting en ondersteuning

Een beter bij de behoefte passende ondersteuning aan voorzieningen, verenigingen en activiteiten waar mensen samenkomen

6.2.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Wij vinden dat de voorzieningen binnen de gemeente toegankelijk, bereikbaar en betaalbaar moeten zijn voor alle inwoners. Om iedereen mee te laten doen, hebben algemene voorzieningen de voorkeur boven maatwerkvoorzieningen. Dus: 'Algemene voorzieningen waar mogelijk en maatwerkvoorzieningen waar nodig.'

Algemeen waar kan, specifiek waar moet

- We onderzoeken de mogelijkheden naar meer algemene voorzieningen die maken dat inwoners minder gebruik hoeven te maken van maatwerkvoorzieningen. Een mooi voorbeeld van een algemene voorziening is de was- en strijkservice WaST.
- We vestigen samen met "Wij in de buurt" aandacht op passende mantelzorgondersteuning.
- We werken aan de bekendheid van het vrijwilligerssteunpunt van "Wij in de buurt" bij verenigingen en kerninitiatieven.

Zorg nabij

- We positioneren de cliëntondersteuning in de communicatie met de inwoner die een ondersteuningsbehoefte heeft.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

6.2.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op deze actielijn is op basis van vastgesteld beleid opgenomen in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

6.2.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen.De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

6.2.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten (met een link)	Relevante achtergrondinformatie/ websites	Betrokkenen	Gebied
Beleid Omzien naar Elkaar		Inwoners	Gemeente Dinkelland
Maatschappelijk kader		Netwerkpartners Wij in de Buurt, maatscghappelijke organisaties, verenigingen	Gemeente Dinkelland

6.3 Actielijn Meer zorg nabij

Wij en onze partners in zorg en welzijn werken eenduidiger samen en zijn zichtbaarder en toegankelijker voor de inwoner

6.3.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Binnen het Twents model voor Jeugdzorg en Wmo staat de inwoner centraal. We laten de producten los en stellen de ondersteuningsbehoefte van de inwoner centraal. Dit betekent dat we de zorg nog meer toespitsen op de behoefte van de inwoner en daarom heen gaan organiseren. Dit leidt tot een afname van zware vormen van zorg en ondersteuning bij een gelijkblijvende populatie.
Om deze ambitie te realiseren gaan we de volgende inspanningen ondernemen: de ketensamenwerking verder ontwikkelen, nog eerder signaleren wanneer een inwoner een ondersteuningsbehoefte heeft en de zorg ook hierop zo optimaal mogelijk laten aansluiten. Inwoners met verward gedrag en inwoners met de behoefte aan een beschermde woonomgeving krijgen extra aandacht. Voor de concrete uitvoering denken we daarnaast aan de volgende projecten en processen:

- We verbeteren het sturen op resultaten door het ontwikkelen van betere monitoring en effectmeting bij de inzet van de zorg.
- We bekijken de ondersteuningsbehoefte op Wmo, Jeugd en Participatie en bieden integrale ondersteuning.

Samenwerking in de Zorg en Welzijnsketen

- We optimaliseren signaleringsoverleggen met onze samenwerkingspartners.
- We starten een pilot "praktijkondersteuner Jeugd in de huisartsenpraktijk".

Zorg nabij

- Wij hanteren het Twents model. Dit betekent dat voor een inwoner met een ondersteuningsbehoefte, eerst wordt gekeken wat diegene zelf, of met behulp van de omgeving kan. Daarna wordt gekeken welke voorzieningen kunnen worden ingezet. 'Eén gezin, eén plan' is daarbij het leidende principe bij het keukentafelgesprek. Dit geldt binnen de WMO, Jeugdwet en Participatiewet.
- We betrekken de mantelzorgers bij de keukentafelgesprekken.

Van beschermd wonen naar beschermd thuis

- In aanloop naar 2022 onderzoeken wij of en welke vormen van beschermd wonen we kunnen realiseren, zodat inwoners zo dichtbij mogelijk passende ondersteuning kunnen ontvangen.

Preventie

- We werken aan een passend ondersteunings- en zorgaanbod voor verwarde personen op het snijvlak van het sociaal domein en zorg en veiligheid.
- We organiseren samen met de Regio Twente passend vervoer voor personen met verward gedrag als er een acuut probleem is en er geen strafbaar feit is geconstateerd.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

6.3.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op deze actielijn is op basis van vastgesteld beleid opgenomen in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn geen aanvullende financiële kaders opgenomen.

6.3.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen.De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

6.3.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten (met een link)	Relevante achtergrondinformatie/ websites	Betrokkenen	Gebied
Implementatie Twents Model		TOZ, verwijzers, aanbieders, OZJT	Dinkelland
Beleidsplan ONE		Inwonners	Dinkelland

6.4 Actielijn Meer maatwerk voor passende daginvulling

Er zijn meer mogelijkheden om de inwoner passende daginvulling te bieden

6.4.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Wij vinden het belangrijk dat inwoners zoveel mogelijk mee kunnen doen in de maatschappij. Het hebben van een passende daginvulling speelt daarbij een grote rol. Bedrijven zijn zich meer bewust van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid en, waar mogelijk, ook bereid te investeren in mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Wij willen lokale bedrijven faciliteren en informeren over de kansen en mogelijkheden die er zijn op dit gebied.

Aantrekkelijke openbare ruimte

- We hebben een leerwerk-traject in de organisatie van het onderhoud van de openbare ruimte. Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt krijgen binnen het onderhoud van de openbare ruimte de mogelijkheid voor een goede opstap naar een reguliere baan buiten Noaberkracht.

Passende daginvulling

- Wij gaan werk-/daginvulling vanuit één lokale voorziening laten plaats vinden, het zogenaamde Noaberhoes. In dit Noaberhoes wordt een aantal bestaande functies gebundeld, waardoor beter op maat gesneden trajecten voor de betrokkenen kunnen worden ingezet. Het voornaamste doel is dat iemand blijvend kan meedoen.

Meedoen in de maatschappij

- Bij de uitvoering van het onderhoud en de inrichting van de openbare ruimte is het doelgroepenbeleid een speerpunt. In samenwerking met Noaberkracht vindt de inzet van deze doelgroep via re-integratie en leer-/werkbedrijf plaats.
- In de opdrachten naar derden wordt via SROI daar waar mogelijk extra inzet van mensen uit de Participatiewet afgesproken.

Onderwijs en arbeidsmarkt, arbeidsmarkt en talent

- Wij geven duidelijke opdrachten aan het Werkplein Twente en de Stichting Participatie Dinkelland, zodat onze werkzoekenden de mogelijkheid krijgen om zich op maat te laten begeleiden en zich eventueel om te scholen naar passend werk.
- De dienstverlening en afspraken met het Werkplein Twente en Stichting Participatie Dinkelland worden zo dichtbij mogelijk georganiseerd.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

6.4.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op deze actielijn is op basis van vastgesteld beleid opgenomen in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn geen aanvullende financiële kaders opgenomen. De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen.

6.4.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen.De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

6.4.4 Besluiten, betrokkenen en gebied

Vastgestelde besluiten (met een link)	Relevante achtergrondinformatie/ websites	Betrokkenen	Gebied
Doelgroepers inzetten in Noaberkracht		Afdeling Openbare Ruimte, Stichting Participatie Dinkelland	
Participatie wet verordening		Werkplein	
WMO - verordening		TOZ	
Beleid Omzien naar Elkaar		Inwoners	Gemeente Dinkelland

7 Participatieprocessen

In het coalitieprogramma 2018-2022 is interactie en besturen met de samenleving als uitgangspunt benoemd. Onze inwoners, ondernemers, verenigingen, maatschappelijke organisaties en kernraden krijgen veel voor elkaar. Er is oog voor wat er moet gebeuren, de wil om aan te pakken is groot en is gericht op oplossingen. Deze betrokken houding maakt dat initiatieven van groot tot klein vorm krijgen. Deze initiatieven ondersteunen en stimuleren we, met aandacht voor de menselijke maat en met een open blik. We sluiten aan bij wat er in elke kern gebeurt en als gemeente doen we waar mogelijk een stapje terug en speelt de inwoner de hoofdrol. We werken dus samen met de samenleving en kiezen bewust onze rol. Daarbij spelen we voortdurend in op veranderingen en behoeften van de samenleving.

7.1 MijnDInkelland 2020!

De afgelopen jaren hebben we hier in Mijn Dinkelland 2030! goede ervaringen mee opgedaan. Beleid maken we met ruimte voor maatwerk.

Elk initiatief vanuit de samenleving is anders. En bij elke vraag uit de samenleving neemt de gemeente een bepaalde rol aan. Deze rol is maatwerk; soms zullen wij de regie voeren, in andere gevallen zijn wij ook één van de spelers. Voor de gemeente bestaat niet één ideale of beste rol. Per situatie en onderwerp maken we duidelijk welke rol voor de gemeente is weggelegd. Maatwerk!

7.1.1 Welke rollen zijn er dan?

Om te helpen in het kiezen van een passende rol is als hulpmiddel de participatieladder geintroduceert. Aan de hand van de participatieladder (zie onderstaande afbeelding) kan een bewuste keuze gemaakt worden op 'de wijze waarop de samenwerking' en 'de mate van burgerparticipatie' plaatsvindt.

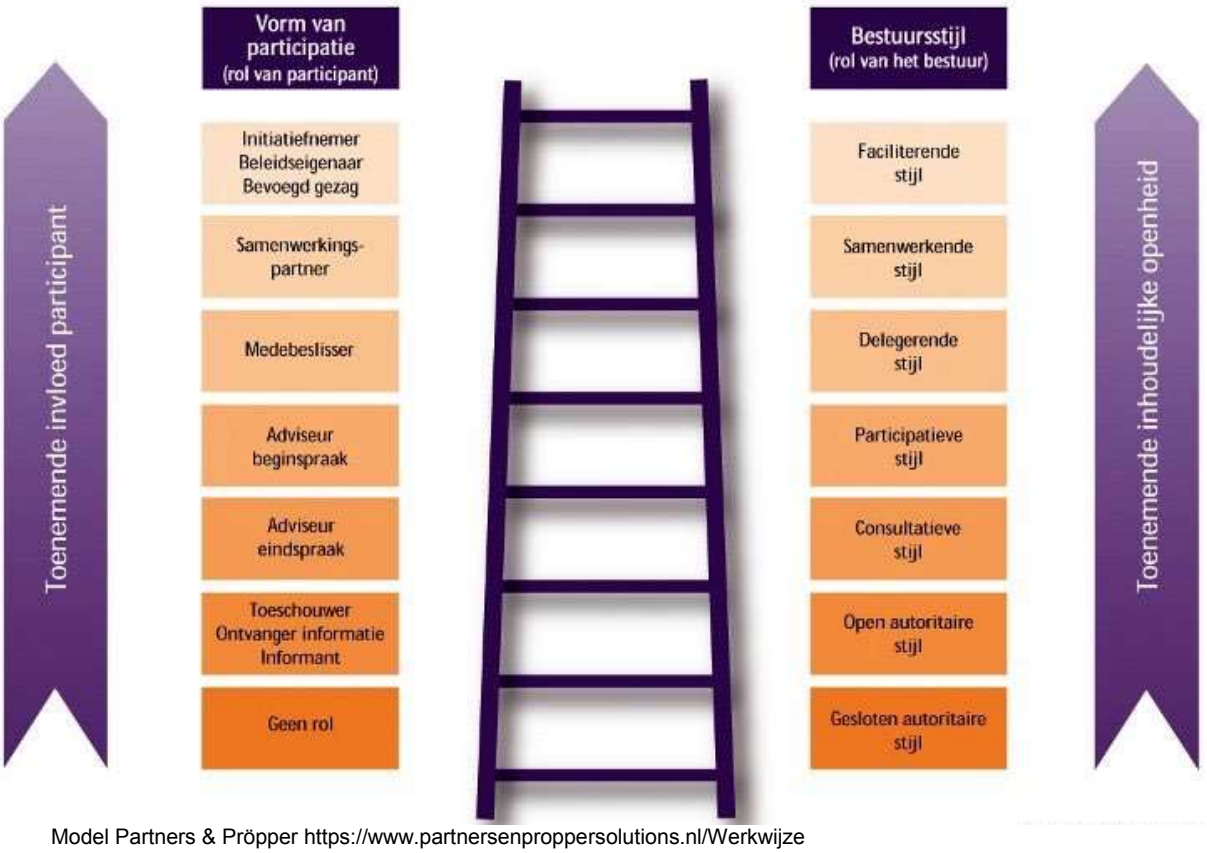

Model Partners & Pröpper https://www.partnersenproppersolutions.nl/Werkwijze

Dit geldt niet alleen bij initiatieven uit de samenleving, maar bij alle veranderingen binnen gemeentelijk beleid of besluitvorming moeten we ons afvragen of dit ook de inwoners raakt. Daarbij maken we telkens de bewuste afweging welke trede van de ladder we gaan toepassen.

Het basisprincipe van participatieprocessen is: samenwerken en het ontwikkelen van partnerschap tussen de inwoners en de gemeente. Samen nadenken over leefbaarheid en keuzes maken voor de toekomst, waarbij de inwoners de hoofdrol spelen. Allen vanuit dezelfde houding; open en betrokken, vertrouwen, elkaar inspireren, schouder aan schouder.

7.1.2 Hoe gaan we dat bereiken?

Deze ontwikkelingen in en met samenleving leiden tot een andere vorm van organisatie, een andere werkwijze, andere vormen van samenwerking en financiering. Hier moeten we als gemeentelijke organisatie ook mee aan de slag. Een van die manieren is het gebiedsgericht werken. Gebiedsgericht werken[1] is een manier van werken waarbij in de beleids- en uitvoeringsfase nadrukkelijk van buiten (de samenleving, het gebied, de wijk) naar binnen (de -ambtelijke- organisatie) wordt gekeken en gehandeld. Deze manier van kijken naar kansen en problemen in een wijk, gebied of geografisch geheel wordt door de samenstellers van de wijkengids gepromoot. Daarnaast gaat het bij gebiedsgericht werken ook om een samenhangende aanpak tussen sociale, economische en fysieke opgaven en kansen, is er veel ruimte voor bewoners (agendavorming, inspraak, uitvoering) en wordt constructief samengewerkt door alle partijen die belanghebbend zijn, zowel binnen als buiten de gemeente(n), nadrukkelijk ook met het bedrijfsleven en fondsen.

Vanuit MijnDinkelland 2030! is dit gebiedsgericht werken als een organische benadering opgepakt, die tot mooie resultaten en goede verbindingen in de kernen heeft geleid. Daarnaast is deze aanpak doorgesijpeld naar de samenwerking met ondernemers (de bedrijfsconsulent, en de maatschappelijke partners bij de heroriëntatie vrij toegankelijke voorzieningen/doorontwikkeling Wij in de Buurt binnen ONE). Dit heeft geleid tot de volgende inspanningen/processen die we voortzetten:

- MijnDinkelland 2030! In alle kernen zijn nu buurtvrouwen en buurtmannen gemiddeld acht uur per week aan het werk. In de begroting van 2018 zijn de budgetten voor het stimuleringsfonds opgenomen. Ook de personele capaciteit is verwerkt in de begroting 2018.
- Participatieprocessen zoals verbinden, relatiebeheer en diverse deelprojecten voor bedrijven in de vrijetijdssector, het MKD en de Agro- en Foodsector;
- Participatieprocessen rondom Natuur, Landschap en Groen.

7.1.3 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op deze actielijn is op basis van vastgesteld beleid opgenomen in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiele kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en processen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
MijnDinkelland 2030!	- procesgeld Mijn Dinkelland 2030! € 144.000 (begroting 2018) - Wij willen dit proces ook vanaf 2019 voortzetten – zie voortzettingsbesluit uit overdrachtsdocument wat we hebben meegenomen in deel IV Financiën - reserve mijn dorp – stand overdrachtsdocument € 2.690.000. Zie voor herzien saldo deel IV Financiën

7.1.4 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen.De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

[1] Definitie volgens platform31: http://www.platform31.nl/wijkengids/1-vooraf/1-7-wijkaanpak-versus-wijk-gebiedsgericht-werken

7.2 Dinkelland in de regio

De gemeente Dinkelland wordt omringd door maar liefst zes Twentse gemeenten en grenst aan Duitsland. Samenwerking is van groot belang. De samenwerking met de gemeente Tubbergen is daarin speciaal en zal ook de komende periode van grote waarde en belang zijn. Op veel inhoudelijke thema's zetten wij onze samenwerking met andere Twentse gemeenten, de Regio Twente, de Provincie en het Rijk voort. Er liggen voldoende verbindingen met onze Duitse partners waarin we volop willen blijven investeren. Wij hebben de overtuiging dat (Eu)regionale samenwerking op het gebied van economie en ondernemen van belang is voor Twente als geheel, maar ook voor Dinkelland. Onze regio houdt niet op bij de grens, integendeel, de grensligging is een unieke positie voor Dinkelland. Hier willen we de komende periode dan ook meer van profiteren.

Deze samenwerkingsrelaties doorkruisen de ambities en participatieprocessen op allerlei manieren. Vandaar dat we deze er ook uitlichten en als dwarsverband over alle inspanningen heen zien gaan.

7.2.1 Hoe gaan we dit bereiken?

Dinkelland in Twente

- We werken op inhoudelijke thema's intensief samen met de Twentse buurgemeenten.

Regio Twente en de Agenda voor Twente

- Wij onderschrijven deze actielijnen van de Agenda voor Twente en zoeken hierbij waar mogelijk aansluiting.
- Om het rendement van de Agenda voor Twente zo groot mogelijk te maken, is samenwerking met onze bedrijven en het onderwijs noodzakelijk.

Wonen, ondernemen en werken in de grensregio

- De coördinator en contactpersoon internationale contacten gaat deze contacten ondersteunen door ze inhoud en vorm te geven, de activiteiten te coördineren en het bestuur te adviseren.
- We leggen de focus voor (Eu)regionale samenwerking op arbeidsmarkt, mobiliteit, het Grensinfopunt, het opstellen en uitvoeren van een sterke Lobbyagenda en het ondersteunen van de Commissie belangenbehartiging.

Onderwijs en arbeidsmarkt, arbeidsmarkt en talent

- Wij onderhouden contacten met Universiteit Twente, Saxion Hogescholen en ROC van Twente en het bedrijfsleven.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

Veel ondernemers in de grensregio maken gebruik van het Nederlandse en Duitse afzetgebied. Voor hen bestaat de grens niet echt. Dit willen we blijven stimuleren en wanneer dat nodig is, actie ondernemen.
De Twentse gemeenten hebben elkaar steeds meer nodig. Het onderhouden en versterken van de samenwerking met onze buurgemeenten is daarom van groot belang.

De Agenda voor Twente is een belangrijke basis voor onze (Eu)regionale samenwerkingen en biedt mogelijkheden die we zoveel mogelijk willen benutten.

Een goed ondernemersklimaat is gebaat bij een goede aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt. Wij delen de zorg van ondernemers om ook in de toekomst voldoende gekwalificeerd personeel te hebben en te behouden. We zien een verbindende rol voor de overheid om onderwijs, onderzoek en ondernemers nog meer samen te brengen; het verbinden van de zogenoemde 4 O's. Het is noodzakelijk dat nieuwe kennis en vaardigheden aangeleerd en bijgehouden worden. Een leven lang leren en ontwikkelen, zodat (toekomstige) werknemers duurzaam inzetbaar zijn en blijven.

7.2.2 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen.De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

7.3 Implementatie Omgevingswet (proces)

In de huidige coalitieperiode stellen we de omgevingsvisie op en starten we met het omgevingsplan. Voor de implementatie van de Omgevingswet benaderen wij de leefomgeving in samenhang. Wij kiezen er voor om ruimte te bieden aan ondernemers, agrariërs en de detailhandel, maar hebben ook oog voor de natuur en de omgeving in Dinkelland. Bij het opstellen van de omgevingsvisie en het omgevingsplan is dit leidend. Wij zoeken ruimte voor uitnodigende kaders in de omgevingsvisie en minder strakke regels in het omgevingsplan.

Net als bij de samenwerkingsrelaties van Dinkelland in de regio is de omgevingsvisie en de uitwerking ervan een werkwijze die over alle onderdelen van het MEP heen gaat.

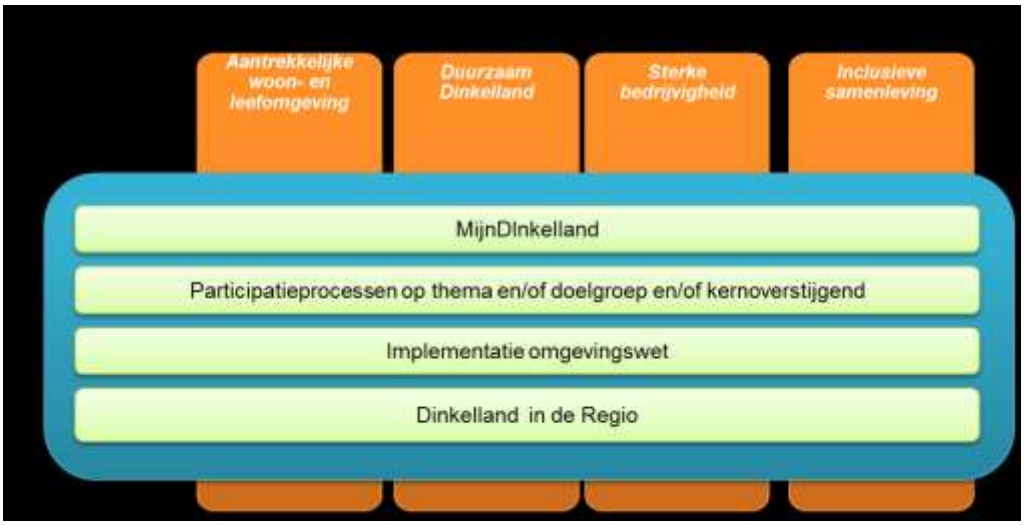

7.3.1 Hoe gaan we dit bereiken?

De Omgevingswet zal, zoals het er nu naar uitziet, per 2021 in werking treden. Op bepaalde gebieden werken wij nu al volgens de geest van de wet. Andere zaken kunnen we nu oppakken, daar hoeven we niet mee te wachten tot 2021. Het komende jaar zal uitwijzen wat de wet precies van ons als gemeente vraagt en wat wij van onze inwoners vragen.

Omgevingsvisie

- Bij het opstellen van de omgevingsvisie gaan we met betrokkenen in gesprek over wat onze gemeente nu kenmerkt en wat de opgaven voor de toekomst zijn. Zodat we op basis daarvan een realistisch toekomstbeeld schetsen waar alle partijen gezamenlijk naartoe willen werken.
- We werken gebiedsgericht, omdat elk gebied zijn eigen kenmerken heeft. Zo werken we per gebied gezamenlijk aan een actiegerichte visie die een impuls geeft aan de kwaliteit en leefbaarheid van dat gebied. Hierbij wordt nadrukkelijk aansluiting gezocht bij Mijn Dinkelland 2030!.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

Kort samengevat bestaat de opgave grofweg uit drie elementen:

- Inzet van zes kerninstrumenten voor het hele fysieke domein: omgevingsvisie, decentrale regels (zoals het omgevingsplan op gemeentelijk niveau), programma's, algemene rijksregels, omgevingsvergunning en het projectbesluit. Het landelijke uitgangspunt is om vanuit ambitie en algemene regels gebiedsgericht te gaan werken;
- Anders werken. De wet vraagt van gemeenten een andere manier van denken en werken door de integrale benadering van de leefomgeving, meer bestuurlijke afwegingsruimte, meer nadruk op participatie en samenwerking en de benadering vanuit de initiatiefnemer;
- Digitaal Stelsel Omgevingswet. Het nieuwe online loket is de centrale plek waar alle digitale informatie over de fysieke leegomgeving straks samenkomt. Hier kunnen initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden zien wat kan en mag in de fysieke leefomgeving.

7.3.2 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op deze actielijn is op basis van vastgesteld beleid opgenomen in de basisbegroting, In de begroting 2018 en het overdrachtsdocument zijn de volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

Doorlopende actielijnen en processen	Budget gealloceerd voor deze inspanningen
-	- Via het eerste (vooral) financiële programmajournaal 2018 is een totaal implementatiebudget beschikbaar gesteld van € 820.000. Aandeel van de gemeente Dinkelland hierin bedraagt € 349.000, rekening houdend met al beschikbare budgetten.

7.3.3 Doorrekening coalitieakkoord

Deze opgave uit het coalitieakkoord verwachten we in financiële zin binnen de bestaande budgetten op te vangen.De nadere uitwerking van de prioritering en fasering en daarmee ook de eventuele financiële gevolgen worden in de begroting 2019 meegenomen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018. Na definitieve prioritering en fasering geven wij in de betreffende jaarbegroting een definitieve doorrekening van de benodigde financiële middelen en de benodigde capaciteit.

8 Projecten

8.1 Ontwikkelingen Weerselo

De herontwikkeling van het centrumgebied van Weerselo is een belangrijk project voor ons. De werkzaamheden voor de herinrichting van het openbare gebied worden al uitgevoerd en we komen, samen met de inwoners, steeds dichter bij een definitieve invulling van het voormalige gemeentehuis.

Ontwikkelingen Weerselo

- Het ontwerp en de aanleg van de traverse stemmen we af met de provincie, ondernemers en inwoners.
- Wij treffen vooruitlopend op de functiewijziging van de traverse, maatregelen ter verbetering van de oversteekbaarheid.
- Wij werken samen met de provincie en hebben aandacht voor elkaars rol in het gehele proces.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

Parallel aan het centrumplan werken wij mee aan de aanleg van de rondweg en de inrichting van de traverse. In februari 2007 is er een raadbesluit genomen over de overeenkomst met de provincie Overijssel over een rondweg ten oosten van Weerselo. De investeringen (tunnels en landbouwroute) zijn in de begroting 2007 voor het eerst meegenomen. In de begroting 2018 hebben we aangegeven dat er nog een indexering op de verschillende posten moet plaatsvinden. Inmiddels hebben we duidelijkheid over de hoogte van deze benodigde indexering van de landbouwroute en de twee tunnels. Op basis van de huidige inzichten komt deze neer op een bedrag van € 600.000. Ook hebben we de investeringen (inclusief voorbereidings- en plankosten en de verbreding van de Alofssteeg) geactualiseerd. De provincie is als eigenaar van de provinciale weg verantwoordelijk voor de realisatie van de rondweg.

8.1.1 Kaders Ontwikkelingen Weerselo

Deze indexering en actualisatie betekent een benodigd extra budget van circa € 900.000.

Voor de volledigheid melden wij ook dat we voor dit project rekening moeten houden met risico's in de vorm van planschade en aankopen van overhoeken. Totaal wordt dit ingeschat op € 700.000.

8.2 Openluchtzwembad Kuiperberg

Tot 1 april 2017 exploiteerde de Stichting Zwembad Ootmarsum (SZO) het Openluchtzwembad De Kuiperberg met een gemeentelijke subsidie voor de onderhoudskosten en de exploitatie.

Openluchtzwembad Kuiperberg

- De drie opgestelde toekomstscenario's hanteren wij als denkrichting.
- Met een haalbaarheidsstudie wordt onderzocht welke van deze scenario's de meeste kansen biedt. Mogelijk worden onderdelen gecombineerd of aanvullende scenario's verkend.
- Bepalend voor de toekomst van Openluchtzwembad De Kuiperberg is of het een publiekstrekker kan zijn met een duurzame exploitatie zonder dat de financiële bijdrage van de gemeente substantieel moet worden verhoogd.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

De opgave voor de komende raadsperiode is om een nieuwe vorm van beheer en exploitatie te vinden voor de accommodatie. De doelstelling is om het zwembad langjarig open te houden.

Inmiddels heeft een werkgroep, die bestaat uit inwoners van Ootmarsum, hiervoor drie scenario's aangedragen. Om te komen tot een keuze is er, naast de inhoudelijke plannen en inzicht in toekomstige exploitatie, ook een financiële onderbouwing nodig voor de investerings- en onderhoudskosten op deze scenario's. De verkenning die door een onafhankelijke externe partij wordt gedaan, is aangevuld met een nulmeting naar de staat van het zwembad anno 2018. De gemeente wil bij eventuele overdracht aan een nieuw te vormen stichting de voorzieningen uiteraard in goede staat overdragen.

8.2.1 Kaders Openluchtzwembad Kuiperberg

De meest risicovolle elementen uit dit onderzoek, waaronder het vervangen van oude metalen (leidingen en overige toepassingen) door kunststof, vragen een incidentele investering. Hiervoor is inmiddels via een afzonderlijk raadsbesluit een incidenteel budget van € 60.000 beschikbaar gesteld.

DEEL III Basisbegroting

9 Intensiveringen in de basisbegroting

9.1 Programma Openbare ruimte en mobiliteit

9.1.1 Aantrekkelijke openbare ruimte

De openbare ruimte is van iedereen. Het is naast de directe leefomgeving van alle inwoners ook het visitekaartje van Dinkelland als agrarisch toeristische gemeente. Om de aantrekkelijke uitstraling voor alle gebruikers te verhogen, willen we naar een toekomstgerichte en duurzame inrichting. Ook verhogen we het onderhoudsniveau van de openbare ruimte.

Aantrekkelijke openbare ruimte

- Wij blijven inwoners actief betrekken bij de te maken keuzes voor de inrichting van hun en onze leefomgeving. De pilot met de coördinator openbare ruimte (COR) wordt omgezet naar reguliere dienstverlening
- We ondersteunen inwonersinitiatieven voor onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Extra wensen omtrent dagelijks onderhoud worden samen met de professionele onderhoudsorganisatie van Noaberkracht ingevuld.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

9.2 Programma Bestuur en middelen

9.2.1 Grondpositie

Wij beraden ons ook op onze grondpositie. Wij beschouwen gronden die wij in bezit hebben als kapitaalgoederen en willen sturen op een gezond grondbedrijf. Wij onderscheiden strategische grondposities (bedoeld voor onze beleidsdoelstellingen op onder andere woningbouw, bedrijvigheid en maatschappelijke voorzieningen) en grondposities die wij in bezit hebben om ter beschikking te stellen aan derden (erfpacht, verhuur, e.d.).

Grondpositie

- Wij kijken naar het doel van het in eigendom hebben van deze gronden. Gronden zonder duidelijke visie op eigendom of beheer stoten wij af.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

9.3 Programma Veiligheid

9.3.1 Ondermijning

Ondermijning is een indringend vraagstuk dat alle gemeenten aangaat. De verwevenheid van de boven- en onderwereld en het gebruik van legale structuren voor criminele activiteiten, ondermijnen onze democratische en maatschappelijke structuren. Wij maken actief werk van de integrale aanpak van georganiseerde criminaliteit en de benodigde regionale samenwerking daarvoor.

Ondermijning

- We zetten in op weerbaarheid en integriteit van het lokaal bestuur (college, Raad en ambtenaren).
- We vergroten de maatschappelijke weerbaarheid en de samenwerking met ondernemers en burgers om ondermijning tegen te gaan.

Bron: Coalitieakkoord Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen

9.3.2 Zichtbaarheid en betrokkenheid toezichthouders

Wij willen een betere en doelgerichtere taakuitvoering van de Boa's-Toezichthouders. Het is ons doel de zichtbaarheid en betrokkenheid van de Boa's te vergroten. Ook willen we meer samenwerking met interne en externe partners, zodat we zo goed mogelijk samen deze uitdaging kunnen aanpakken.

9.4 Kaders Intensiveringen basisbegroting

9.4.1 Financiële kaders uit begroting 2018 / overdrachtsdocument

De gemeentelijke inzet op deze actielijn is op basis van vastgesteld beleid geen volgende aanvullende financiële kaders opgenomen.

9.4.2 Doorrekening coalitieakkoord

Omschrijving	Benodigd aanvullend budget
Veiligheid en handhaving	Het voortzettingsbesluit uit het overdrachtsdocument nemen we over, zodat de benodigde capaciteit op grond van gewijzigde wet- en regelgeving ook in 2019 kan worden gecontinueerd. Kosten € 79.000
Bestuursstijl	Het voortzettingsbesluit uit het overdrachtsdocument nemen we over, zodat de capaciteit die op grond van onze bestuursstijl nodig is ook in 2019 kan worden gecontinueerd. Kosten € 60.000
Aanbestedingswet en Wet openbaarheid van Bestuur	Het voortzettingsbesluit uit het overdrachtsdocument nemen we over, zodat de capaciteit die op grond van de gewijzigde wet- en regelgeving nodig is ook in 2019 kan worden gecontinueerd. Kosten € 23.000.
Ondermijning	Hiervoor willen wij een aanvullend structureel bedrag van € 40.000 beschikbaar stellen.
We versterken de aanwezigheid en vergroten de zichtbaarheid van de Boa's in de kernen en in het buitengebied	Hiervoor willen wij een aanvullend structureel bedrag van € 70.000 beschikbaar stellen.

Voor het overige verwachten wij de opgaven uit het coalitieakkoord zowel in financiële zin als de benodigde inzet van capaciteit op te kunnen vangen binnen de bestaande budgetten. Uiteraard houden we hierbij rekening met de beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2018.

10 Specificatie beleidsprogramma's basisbegroting

Programma	Onderwerpen
Bestuur en middelen	• Bestuur • Beheer overige gebouwen en gronden • Overhead • Treasury • OZB woningen • OZB niet-woningen • Parkeerbelasting • Belastingen overig • Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds • Overige baten en lasten • Vennootschapsbelasting (VpB) • Mutaties reserves • Resultaat van de rekening van baten en lasten
Dienstverlening en burgerzaken	• Dienstverlening • Burgerzaken
Veiligheid	• Crisisbeheersing en brandweer • Openbare orde en veiligheid • Vergunningverlening en handhaving
Openbare ruimte en mobiliteit	• Verkeer en vervoer • Parkeren • Openbaar vervoer • Openbaar groen • Riolering
Economie	• Economische ontwikkeling • Fysieke bedrijfsinfrastructuur • Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen • Economische promotie
Onderwijs	• Openbaar onderwijs • Onderwijshuisvesting • Onderwijsbeleid en leerlingzaken
Sport en accommodaties	• Sportbeleid en activering • Sportaccommodaties
Cultuur en recreatie	• Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie • Musea • Cultureel erfgoed • Media • (Openlucht) recreatie
Sociaal Domein	• Samenkracht en burgerparticipatie • Inkomensregelingen • Begeleide participatie • Arbeidsparticipatie • Maatwerkvoorzieningen (WMO) • Maatwerkdienstverlening 18+ • Maatwerkdienstverlening 18- • Geëscaleerde zorg 18+ • Geëscaleerde zorg 18- • Volksgezondheid
Milieu	• Afval • Milieubeheer • Begraafplaatsen en crematoria
Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	• Ruimtelijke ordening • Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen) • Wonen en bouwen

DEEL IV Financiën

11 Financiële consequenties

Dit financiële hoofdstuk bij het koersdocument geefteen richtinggevend beeld van de financiële positie van de gemeente Dinkelland. Dit doen we door eerst te kijken naar het herziene meerjarige saldo om daarna stil te staan bij de stand van onze belangrijkste reserves. De belangrijkste ingrediënten van dit financiële hoofdstuk zijn:

1. Doorwerkingen vanuit de jaarverantwoording 2017 (inclusief de eerste 4 maanden over 2018)
2. Meicirculaire 2018
3. Doorrekening coalitieakkoord

Ad. 1 Doorwerkingen vanuit de jaarverantwoording 2017 (incl. de eerste 4 maanden over 2018)
Hoewel ons saldo van de jaarverantwoording 2017 een positief beeld laat zien hebben we aangegeven dat dit voordelige saldo voor het overgrote deel wordt beïnvloed door de verkoop van de aandelen Vitens. Een nadere analyse van het voordelige saldo over 2017 laat zien dat er vooral binnen het sociaal domein een aantal nadelen zijn opgetreden die naar verwachting een structureel karakter hebben. Verderop in dit financiële hoofdstuk brengen we in beeld wat de financiële gevolgen zijn. Ook brengen we maatregelen in beeld die we verder willen uitwerken om vervolgens te betrekken bij het opstellen van de begroting 2019.

Ad. 2 Meicirculaire 2018
Dit voorjaar hebben we een startnotitie en daarna de zogenaamde maartcirculaire ontvangen. In deze beide stukken heeft het Ministerie van Financiën de financiële gevolgen van het nieuwe regeerakkoord op hoofdlijnen weergegeven. Hierbij is uitdrukkelijk gesteld dat het hier ging om een eerste inschatting en een tussenstand. De daadwerkelijke gevolgen zouden worden meegenomen in de formele meicirculaire 2018. In het overdrachtsdocument hebben wij aan de hand van de startnotitie van het Ministerie van Financiën een eerste beschrijvende inschatting gemaakt van de (financiële) gevolgen voor onze gemeente. Aan de hand van deze beschrijvende inschatting hebben wij u als conclusie meegegeven dat de hogere algemene uitkering waarover werd gesproken naar verwachting grotendeels zou moeten worden aangewend ter dekking van de budgettaire problemen, mede als gevolg van de kabinetsmaatregelen uit het regeerakkoord. Wij hebben toen de verwachting uitgesproken dat hierna weinig tot nagenoeg geen (financiële) ruimte overblijft als vrije bestedingsruimte.
Nu we de meicirculaire 2018 hebben ontvangen en hebben geanalyseerd, blijken onze conclusie en verwachting uit het overdrachtsdocument meer dan waar te zijn.

Ad. 3 Doorrekening Coalitieakkoord
De derde lijn die is opgenomen in het financiële hoofdstuk in de koersdocument is de financiële doorrekening van het coalitieakkoord. De inspanningen (de “hoe gaan we dit bereiken” uit het coalitieakkoord) zijn opgenomen en toegelicht in het inhoudelijke deel van het koersdocument onder de ambities en de basisbegroting. In dit financiële hoofdstuk wordt een totaaloverzicht weergegeven van de inspanningen die aanvullende middelen vragen waarbij tevens rekening is gehouden met een eerste prioritering en fasering van de inspanningen die in de begroting van 2019 nader uitgewerkt worden.

11.1 Herzien meerjarig saldo

In deze paragraaf geven we in richtinggevende zin een doorkijk van het verloop van ons structurele begrotingssaldo, het herziene meerjarige saldo. We beginnen met het herziene meerjarige saldo zoals dat in het eerste (vooral financiële) programmajournaal 2018 is vastgesteld:

Stand eerste programmajournaal 2018	reserves	2018	2019	2020	2021
Herzien meerjarig saldo	3.497	-241	220	195	-105
Ontrekking aa reserve incidenteel beschikbare alg.		241	0	0	0
Herzien meerjarig saldo eerste programmajournaal 2018	3.497	0	220	195	-105

Mutaties
Onder de mutaties geven we afwijkingen in financiële zin weer die gebaseerd zijn op bestaand beleid. Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk is weergegeven en toegelicht, betreft het hier vooral doorwerkingen vanuit de jaarverantwoording 2017 (en de eerste 4 maanden van 2018) en dan met

name afwijkingen binnen het sociaal domein en de gevolgen van de meicirculaire. Daarnaast zijn er een aantal mutaties op basis van bestaand beleid die we voor een juiste weergave van ons herziene meerjarige saldo nu ook in beeld brengen:

Mutaties	reserves	jr 2018	jr 2019	jr 2020	jr 2021
Zwembad Kuiperberg - vervangen leidingen	-60				
Voordelig saldo jaarverantwoording 2017	2.730				
Afboeken boekwaarde Dorper Esch	-1.367				
Algemene uitkering volgens meicirculaire 2018					
- hogere algemene uitkering		746	1.207	1.828	2.305
- nog te verwachten indexatie 3 decentralisaties		-	-	374	668
- stelpost volume en loon-en prijscompensatie 3 decentralisaties			-200	-374	-668
- verhogen stelpost looncompensatie met 0,5%			-55	-110	-165
Sociaal domein		-553	-1.250	-1.372	-1.530
extra weerstandsvermogen sociaal domein	-1.000				
Totaal mutaties	**303**	**193**	**-298**	**346**	**610**

Zwembad Kuiperberg – vervangen leidingen
Begin 2018 is heeft de gemeenteraad een incidenteel budget van € 60.000 beschikbaar gesteld voor het vervangen van oude metalen (leidingen en overige toepassingen) door kunststof. Dekking is gevonden in de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen

Voordelig resultaat jaarverantwoording gemeente Dinkelland 2017
In de concept jaarverantwoording 2017 van de gemeente Dinkelland is sprake van een voordelig saldo na bestemming van € 2.730.000. Dit bedrag wordt conform de bestendige gedragslijn gestort in de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen

Vervroegd afschrijven boekwaarde huidige Dorper Esch
De vernieuwbouw van Dorper Esch is gestart in 2018 en de oplevering en ingebruikname zal plaatsvinden in 2019.

De boekwaarde van Dorper Esch in huidige constructie bedraagt per 31 december 2017 € 1.437.000,--.. Op basis van de sloop- en vernieuwbouwwerkzaamheden zal de huidige boekwaarde grotendeels vervroegd afgeschreven moeten worden. Dit betreft een bedrag van € 1.367.000,--. Gelet op het feit dat in 2018 met de vernieuwbouw is begonnen, stellen we voor om nu tot vervroegde afschrijving over te gaan en dit bedrag ten laste brengen van de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen

Ter toelichting. In oktober 2015 heeft uw raad besloten tot vernieuwbouw van de Dorper Esch. Op dat moment werden de kapitaallasten van de huidige Dorper Esch gedekt door de reserve “”dekking kapitaallasten accommodaties”” Met het opschonen van het aantal reserves is deze reserve met ingang van 2017 toegevoegd aan de reserve incidentele middelen. Nu de reserve “”dekking kapitaallasten accommodaties”” is opgeheven en het saldo is toegevoegd aan de incidentele reserve is het voorstel om het bedrag van de vervroegde afschrijving ten laste te brengen van deze reserve.

11.2 Algemene uitkering volgens meicirculaire 2018

Eind mei 2018 hebben we de meicirculaire 2018 van het rijk mogen ontvangen. Het goede nieuws is dat de omvang van het gemeentefonds (en dus ook de algemene uitkering voor gemeenten) stijgt van € 17,1 miljard naar € 25,1 miljard. Belangrijkste oorzaken van deze stijging zijn:

- Verbreding van de normeringssystematiek. Dat wil zeggen dat een groter deel van de (ontwikkeling van de) rijksuitgaven meetellen bij de voeding van het gemeentefonds (samen de trap op, samen de trap af).
- De intensiveringen van het kabinet Rutte III zijn meegenomen in de rijksbegroting en tellen, volgens de verbrede normeringssystematiek, voor een deel mee bij de voeding van het gemeentefonds
- Overheveling van (een deel van de) integratie uitkeringen sociaal domein naar de algemene uitkering.

Voor de gemeente Dinkelland betekent dit een verhoging van de algemene uitkering van ongeveer

€ 22 miljoen naar ongeveer € 32 miljoen. Hiertegenover staat uiteraard het wegvallen van de integratie uitkeringen sociaal domein.
Dit zou volgens de werking van de algemene uitkering meer autonome ruimte voor de gemeenten moeten betekenen. Anderzijds neemt ook de (financiële) afhankelijkheid van het rijk toe.

In financiële zin laat de meicirculaire 2018 een hogere algemene uitkering zien van € 746.000 in 2018 oplopend naar een bedrag van € 2,3 miljoen in 2021. In deze bedragen is de compensatie voor volumeontwikkelingen en loon-en prijsontwikkelingen voor de taken op het gebied van de drie decentralisaties vanaf het jaar 2020 nog niet meegenomen. Het rijk geeft aan dat dit van jaar tot jaar bij de betreffende meicirculaire voorafgaand aan het betreffende jaar wordt meegenomen.
Wij hebben deze te verwachten compensatie via de algemene uitkering vanaf het jaar 2020 als inkomst meegenomen maar ramen daar tegenover een stelpost omdat we verwachten dat deze compensatie op zijn minst benodigd is de volume- en loon-en prijsontwikkelingen binnen het sociaal domein te kunnen opvangen.

Daarnaast ramen we een aanvullende stelpost voor looncompensatie van 0,5 %. Dit is enerzijds ingegeven door de geluiden over de laatste CAO ontwikkelingen maar ook omdat het rijk binnen het gemeentefonds ook uitgaat van deze hogere loonontwikkeling.

Tot slot nog een algemene toelichting op de meicirculaire 2018. Op de departementen wordt met verschillende snelheden gewerkt aan uitwerkingsafspraken en mijlpalen uit het InterBestuurlijk Programma (IBP). Per maatschappelijke opgave komen er verschillende akkoorden, afspraken en acties. Die worden in deze circulaire nog niet concreet gemaakt. Dus er is nu nog geen informatie over bijvoorbeeld de enveloppe klimaat. En evenmin een verdeling van het geld uit de “stroppenpot” sociaal domein ad € 200 miljoen, als eenmalige regeling in 2018. Zoals bekend hebben gemeenten bij de maartcirculaire 2018 de helft van dit bedrag ingelegd. De VNG is belast met de verdeling. De feitelijke bedragen zijn voorzien in de september- of decembercirculaire 2018. Wij verwachten hieruit een bijdrage te ontvangen van ongeveer € 100.000. Deze mogelijke bijdrage nemen we mee bij het laatste programmajournaal over 2018.

Aan het eind van het onderdeel over het sociaal domein verderop in dit hoofdstuk, komen we terug op het IBP, de financiering daarvan en onze mening daarover.

11.3 Sociaal domein

Met ingang van 1 januari 2015 zijn gemeenten op grond van de drie decentralisaties verantwoordelijke voor een aantal nieuwe taken op het gebied van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, de jeugdzorg en de Participatiewet. Aan de hand van ervaringscijfers krijgen we een steeds beter beeld van de benodigde middelen en worden onze ramingen steeds realistischer.

Tevens is bekend dat er in de komende jaren nog verschillende uitdagingen aankomen met betrekking tot de Wmo 2015. Voorbeelden hiervan zijn:

- Wijziging in de eigen bijdrage voor de Wmo 2015 (van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage naar een niet-inkomensafhankelijk abonnementstarief van maximaal 17,50 euro per 4 weken);
- CAO wijziging en loonverhoging met betrekking tot de verpleging, verzorging en thuiszorg waar onder andere de huishoudelijke ondersteuning onderdeel van uit maakt;
- Toename van de vraag naar ondersteuning door de vergrijzing.

Hieronder zal op de verschillende onderdelen verder worden ingegaan op de huidige cijfers, verwachte begroting voor de komende jaren. We beginnen met het financiële overzicht waarna we de verschillende onderdelen afzonderlijk zullen toelichten.

omschrijving	jr 2018	jr 2019	jr 2020	jr 2021
- WMO -Huishoudelijke ondersteuning (HO)	300	300	300	300
- WMO -Huishoudelijke ondersteuning - nieuwe cao	0	-60	-100	-140
- WMO -HO - extra instroom door gewijzigde eigen bijdrage		-400	-600	-700
- regiotaxi	-20	-20	-20	-20
- OMD vervoer	-145	-145	-145	-145
- leerlingenvervoer	-197	-197	-197	-197
- inzet budget Noaberoffensief	11	11	11	0
- besparing leerlingenvervoer door pilot GO OV	10	25	25	25
- WMO - ondersteuning maatschappelijke deelname	-50	-50	-50	-50
- WMO - ondersteuning zelfstandig leven	-300	-300	-300	-300
- WMO - begeleiding - extra instroom door eigen bijdrage		-40	-50	-60
- WMO - hulpmiddelen		-100	-100	-100
- WMO -eigen bijdrage		-75	-75	-75
- WMO - personele kosten		-130	-70	-70
- schuldhulpverlening		-15	-15	-15
- jeugd - onderwijsachterstanden	30	0	0	0
- jeugd - bijdrage Regio Twente	128	128	128	128
- jeugd - totale doorwerking vanuit 2017 en deel 2018	-1050	-1050	-1050	-1050
Totaal	**-1.283**	**-2.118**	**-2.308**	**-2.469**

11.3.1 Wmo2015

11.3.1.1 Huishoudelijke ondersteuning

Begin 2014 maakten rond de 950 cliënten gebruik van de maatwerkvoorziening Huishoudelijke ondersteuning in Dinkelland. Het huidige cliëntenaantal voor de maatwerkvoorziening Huishoudelijke ondersteuning is 582 cliënten (peildatum 10 april 2018).

Dit betekent een afname van ongeveer 40%. Hiervan zijn ongeveer 200 cliënten afgevallen tijdens het herindicatieproces (overgang naar het basis- en pluspakketten) en nog ongeveer 170 cliënten in de jaren daarna. De verwachting is dat de daling in cliënten voor het grootste deel te maken heeft met de (hoge) eigen bijdrage in verband met bijvoorbeeld een hoog inkomen. De consulenten bevestigen dit vermoeden.

In de afgelopen 2 jaar heeft er een groot project gelopen met betrekking tot de Huishoudelijke ondersteuning naar aanleiding van de uitspraken van de Centrale Raad van Beroep in mei 2016. In 2016 is er zowel regionaal als lokaal hard gewerkt om nieuw beleid op te stellen om zo te komen tot een passend, juridisch houdbaar beleidskader waarbij rekening gehouden wordt met de financiële situatie en de visie van de gemeente Dinkelland. Na besluitvorming in het college en in de gemeenteraad is vervolgens dit nieuwe beleidskader geïmplementeerd en hebben alle cliënten met een geldige indicatie voor de maatwerkvoorziening Huishoudelijke ondersteuning een herindicatie ontvangen. Hierdoor is de verwachting dat ons huidige beleid Huishoudelijke ondersteuning de komende jaren bestendig is en een optimaal resultaat geeft in prijs en kwaliteit. Onderdeel hiervan is ook de algemene voorziening was en strijk WaST. Met deze algemene voorziening kunnen alle inwoners gebruik maken van deze was-, strijk- en haal- en brengservice waarbij de Wmo doelgroep korting ontvangt,. Tevens kan WaST worden gecombineerd met andere (algemene) voorzieningen. Hier zal de komende periode verder aan worden gewerkt. Uit de huidige cijfers komt al duidelijk naar voren dat WaST zowel op kwalitatief als financieel gebied werkt. Alle gebruikers van WaST zijn tevreden en het gebruik van de maatwerkvoorziening Was en strijk (6,5% van de cliënten HO t.o.v. 50% bij andere Twentse gemeenten) is zoals gehoopt zeer beperkt. Hierdoor is ook een grote kostenbesparing gerealiseerd.

De conclusie is dus ook dat voor 2018 de werkelijke kosten Huishoudelijke ondersteuning ruim onder het begrote bedrage zal blijven (ca. € 300.000 lager dan begroot).

Als gevolg van de wijziging van de geldende CAO voor Huishoudelijke Ondersteuning verwachten we echter ook weer een kostenstijging vanaf het jaar 2019 en verder. Dit heeft te maken met de CAO wijziging per 1 april 2018 (vervallen lagere loonschaal) en de verwachte loonverhoging van ca. 4% per oktober 2018. Gemeenten en zorgaanbieders hebben in 2018 de tijd om dit nader uit te werken en de tarieven uiterlijk 1 januari 2019 hierop aan te passen. Om deze reden zijn de exacte stijging in tarieven en bijbehorende kostenstijging voor 2019 nog niet bekend. We verwachten echter wel dat de lonen met ongeveer 4% gaan stijgen door de loonsverhoging en met ongeveer 3,5% door de CAO wijziging in 2019. Dit betekend een totale stijging van 7,5% in 2019 (excl. reguliere indexatie). De personele kosten bedragen ongeveer 50% van ons tarief.

Dit zou betekenen dat de totale kosten voor 2019, gekeken naar ons huidige cliëntenaantal, met € 60.000 gaat stijgen. In de jaren daarna zal deze stijging zich naar verwachting doorzetten.

Daarnaast zal de eigen bijdrage wijziging per 1 januari 2019 ook gevolgen hebben voor de totale kosten Huishoudelijke ondersteuning. In de huidige eigen bijdrage systematiek voor de Wmo 2015 betaalden mensen maximaal de volledige ingezette ondersteuning zelf (dus maximaal ca. 27 euro per uur Huishoudelijke ondersteuning). Aangezien mensen in deze gevallen particulier de ondersteuning vaak goedkoper konden inkopen, hebben deze inwoners de ondersteuning vanuit de Wmo vaak beëindigd. In de nieuwe eigen bijdrage systematiek gaan alle inwoners, dus ook deze groep inwoners, maximaal een eigen bijdrage van 17,50 euro per 4 weken betalen. Dit bedrag wordt nog lager wanneer de inwoner een hogere indicatie Huishoudelijke ondersteuning heeft of daarnaast ook gebruik maakt van andere voorzieningen vanuit de Wmo. Hierdoor wordt het voor inwoners weer heel aantrekkelijk om gebruik te maken van Huishoudelijke ondersteuning vanuit de Wmo 2015.

Voor de berekening wordt er van uit gegaan dat ongeveer 60% van de cliënten die in de afgelopen jaren geen beroep meer deden op een indicatie voor de maatwerkvoorziening Huishoudelijke Ondersteuning zich weer gaan melden voor Huishoudelijke Ondersteuning vanuit de Wmo. Dit zou voor de gemeente Dinkelland dus betekenen dat ongeveer 220 cliënten in 2019 weer beroep gaan doen op de maatwerkvoorziening Huishoudelijke ondersteuning. Dit zijn deels inwoners die zich in de afgelopen jaren hebben afgemeld voor Huishoudelijke Ondersteuning vanuit de Wmo 2015, maar dit zal ook veel nieuwe cliënten betreffen die zich nog niet eerder hebben gemeld in de afgelopen jaren in verband met de mogelijke hoge eigen bijdrage.

Uitgaande van een gemiddelde indicatie van 2,5 uur per cliënt per week en een gemiddeld uurtarief van € 25,- kan dit oplopen tot een bedrag aan meerkosten ongeveer € 700.000.

Natuurlijk zullen niet alle cliënten zich direct op 1 januari melden. De verwachting is dat dat gespreid over het hele jaar gebeurt. In bovenstaande berekening wordt uitgegaan dat deze 220 cliënten het volledige jaar gebruik zullen maken van de maatwerkvoorziening Huishoudelijke ondersteuning. De verwachting is dat deze cliënten zich gelijkmatig over het jaar gaan melden met waarschijnlijk een lichte piek in het begin van het jaar. Om deze reden is de schatting dat ongeveer 60% van de totale kosten door de toename cliënten in verband met de eigen bijdrage wijziging werkelijk zullen worden gemaakt in 2019. Dit zou een bedrag van ongeveer € 400.000 betekenen in 2019 wat naar onze verwachting gefaseerd zal oplopen tot een structureel bedrag van € 700.000 euro per jaar.

11.3.1.2 Begeleiding en dagopvang (Ondersteuning zelfstandig leven en Ondersteuning maatschappelijke deelname)

De gemeenten Dinkelland kent momenteel binnen de begeleiding en dagopvang verschillende voorzieningen, namelijk Ondersteuning zelfstandig leven (OZL; individuele begeleiding), Ondersteuning maatschappelijke deelname (OMD; dagopvang), kortdurend verblijf (logeeropvang) en specialistische begeleiding voor mensen met een zintuigelijke handicap.

Het aantal indicaties voor OMD en OZL is in de afgelopen jaren duidelijk gedaald. Het aantal cliënten OZL is nagenoeg gelijk gebleven en er is een lichte daling zichtbaar in het aantal cliënten OMD. Daarbij moet wel worden vermeld dat de cijfers voor 1 januari 2016 niet betrouwbaar zijn aangezien er in de loop van 2015 vele cliënten zijn bijgekomen die vanuit de AWBZ (voor 1 januari 2017) wel een indicatie hadden, maar niet goed waren overgekomen naar de gemeenten.

De kosten van zowel OMD als OZL zijn erg wisselend en niet in lijn met de cliëntenaantallen en omvang van de indicaties zoals hierboven weergegeven. De gewijzigde tarieven (daling bij OMD en een stijging bij OZL) verklaren een deel van het wisselende beeld van de kosten.

Als er met de huidige cliëntenaantallen en gemiddelde indicaties (peildatum 31 maart 2018) wordt doorgerekend, rekening houdend met onze huidige tarieven en het verzilveringspercentage van 2017, zou dit een aanvullend benodigde raming betekenen van:

- Ondersteuning Maatschappelijke Deelname € 100.000
- Ondersteuning Zelfstandig Leven € 550.000

Aangezien deze kosten dusdanig afwijken van de begrote bedragen en werkelijke kosten in de afgelopen jaren, wordt geadviseerd deze kosten de komende maanden goed te blijven volgen (ook kijkende naar de daadwerkelijke gedeclareerde kosten). Hopelijk kan daarna een nieuwe goede doorkijk worden gegeven over de verwachte werkelijke kosten voor 2018 en verdere jaren. Wij stellen daarom nu voor om in dit koersdocument rekening te houden met de helft van de mogelijke meerkosten en bij het laatste programmajournaal over 2018 en de begroting 2019 te komen met een herziene meerjarige raming.

De eigen bijdrage wijziging in de Wmo per 1 januari 2019 zal ook gevolgen gaan hebben voor de Wmo begeleiding. Ook voor de begeleiding wordt de eigen bijdrage per 2019 niet-inkomensafhankelijk (abonnementstarief 17,50 per 4 weken). Uit de cijfers van de afgelopen jaren is gebleken dat ongeveer 10 cliënten met een indicatie voor begeleiding vanuit de Wmo zijn afgevallen in de afgelopen drie jaar in verband met een hoge eigen bijdrage. De gemiddelde indicatie voor begeleiding in 2017 (OMD en OZL) is 4,5 uur/dagdelen per week (gebaseerd op cijfers uit de jaarrekening 2017).

Uitgaande van een gemiddelde indicatie voor begeleiding van 4,5 uur/dagdelen per cliënt per week en een gemiddeld uurtarief van € 40,- kan dit oplopen tot een bedrag aan meerkosten ongeveer € 100.000.

Ook hierbij geldt dat niet al deze cliënten zich weer bij de gemeente zullen melden. Wij gaan net als bij de huishoudelijke ondersteuning uit van 60%. Ook verwachten wij dat deze cliënten zich niet allemaal op 1 januari 2019 zullen melden maar dat dit stapsgewijs zal gaan. Daarom gaan we uit van een extra last in 2019 van € 40.000 oplopend naar een structureel bedrag van € 60.000 in 2021 per jaar.

11.3.1.3 Hulpmiddelen & woningaanpassingen

Onder dit onderdeel vallen het leveren, repareren en onderhouden van woningaanpassingen en Wmo hulpmiddelen zoals rolstoelen, tilliften, scootmobielen en losse woonvoorzieningen voor inwoners van de gemeente Dinkelland die hiervoor in aanmerking komen vanuit de Wmo 2015.
Op dit moment (peildatum 1 januari 2018) heeft de gemeenten Dinkelland ongeveer 1200 hulpmiddelen uitstaan. Het aantal uitstaande hulpmiddelen is de afgelopen jaren nagenoeg gelijk gebleken. De kosten voor de Wmo hulpmiddelen stijgen echter wel. Dit komt door de complexiteit en daardoor hogere kosten van nieuw verstrekte hulpmiddelen.

De verwachting is dat het aantal hulpmiddelen en de complexiteit van deze hulpmiddelen alleen maar blijft stijgen in de komende jaren. Dit komt onder andere door de vergrijzing en dat inwoners langer thuis blijven wonen. Ook is door het rijk vorig jaar besloten dat gemeenten vanuit de Wmo 2015 verantwoordelijk blijven voor hulpmiddelen en woningaanpassingen bij de Wet Langdurige Zorg (Wlz) indicaties thuis en ook in verschillende gevallen voor de hulpmiddelen bij Wlz indicaties in een instelling. Tevens zal de eigen bijdrage wijziging per 1 januari 2019 ook voor de aantallen en kosten voor de hulpmiddelen gevolgen hebben. In het geval van de Wmo hulpmiddelen geldt dat hierbij ook het niet inkomensafhankelijke abonnementstarief van 17,50 euro per 4 weken gaat gelden. Voor de woningaanpassingen geldt dat in 2019 de eigen bijdrage wel inkomensafhankelijk blijft, maar dat de vermogensinkomensbijtelling hiervoor wel van 8% naar 4% wordt bijgesteld waardoor ook hiervoor de gemiddelde eigen bijdrage flink gaat dalen. Deze regeling geldt waarschijnlijk ook maar voor 1 jaar (2019). De eigen bijdrage voor woningaanpassingen wordt waarschijnlijk voor 2020 en verder ook niet inkomensafhankelijke abonnementstarief van 17,50 euro per 4 weken. Om deze redenen wordt ook voor de Wmo hulpmiddelen en woningaanpassingen een toename van cliënten/hulpmiddelen en dus ook de kosten verwacht.

Mede doordat momenteel het aanbestedingstraject voor de Wmo hulpmiddelen 2019 en verder nog loopt, is het nog niet mogelijk om precies aantallen voor de kostenstijging te noemen. De schatting is dat het aantal hulpmiddelen en woningaanpassingen met ongeveer 25% gaan stijgen. Als je hierbij rekening houdt met de aantallen en werkelijke kosten in 2017 (en verwachte kosten 2018) zou dit betekenen dat we voor 2019 en verdere jaren ongeveer € 100.000 extra kosten moeten maken.

11.3.1.4 Eigen bijdrage Wmo

Zoals bekend zal de eigen bijdrage voor de Wmo 2015 gaan wijzigen. Naast de kostenstijging per voorziening wordt ook een daling van het inkomen uit de eigen bijdrages en een toename in de personele lasten verwacht (er zullen meer consulenten en administratief medewerkers nodig zijn om alle meldingen en aanvragen voor de Wmo 2015 te kunnen afhandelen). Daarnaast betekend de wijziging voor 2020 (gemeenten gaat zelf weer eigen bijdrages berekenen en innen) ook een stijging in kosten en personele lasten.

Verwachte inkomsten eigen bijdrage

In Dinkelland is in 2017 totaal € 251.159,98 aan eigen bijdrage geïnd. Gemiddeld hebben 760 cliënten in 2017 per periode van 4 weken een eigen bijdrage betaald. De gemiddelde eigen bijdrage per cliënt per periode van 4 weken is € 27,63.

Uit de data over het hele jaar 2017 blijkt dat in in Dinkelland 1803 inwoners een vorm van ondersteuning vanuit de Wmo 2015 hebben ontvangen. Hieronder vallen hulpmiddelen (zoals rolstoelen, trapliften, scootermobielen en tilliften), regiotaxi, huishoudelijke ondersteuning, kortdurend verblijf en begeleiding (Ondersteuning zelfstandig leven en Ondersteuning maatschappelijke deelname). Uit de daadwerkelijke cijfers over 2017 blijkt dat 42% van de cliënten in Dinkelland in 2017 daadwerkelijk een eigen bijdrage over het gebruik van één of meerdere Wmo voorzieningen heeft betaald.

De gemiddelde eigen bijdrage per periode per cliënt zal gaan dalen (van ongeveer € 27,50 naar € 17,50 dus een daling van 36%) maar het aantal cliënten die een eigen bijdrage betalen zal gaan stijgen (verwachte stijging aantal cliënten ongeveer 20% per gemeente). De verwachting is dus dat de stijging van het aantal cliënten die een eigen bijdrage betalen relatief minder zal zijn dan de daling in de gemiddelde eigen bijdrage, waardoor de totale inkomsten zullen dalen. Hierdoor is de verwachting dat de inkomsten van de eigen bijdrage Wmo met € 50.000 tot € 100.000 per gemeente per jaar gaat dalen.

Kosten voor zelf innen eigen bijdrage (vanaf 2020)

Het is op dit moment nog niet mogelijk om de verwachte personele lasten en kosten voor het zelf innen van de eigen bijdrage per 2020 te berekenen. Hiervoor moet eerst meer duidelijkheid komen van deze taak precies gaat inhouden en welke activiteiten hier bij komen kijken. Hierover vindt ook gesprek plaats met het CAK. Naar alle waarschijnlijkheid moeten gemeenten straks zelf de eigen bijdrages gaan berekenen (o.a. inkomenscheck om te bepalen of mensen überhaupt een eigen bijdrage moeten betalen), invoeren en 4 wekelijks/maandelijks gaan declareren. Waarschijnlijk gaat dit proces zeer veel lijken op het proces van het innen van de gemeentebelastingen. Om deze reden wordt er ook samenwerking gezocht met het team belastingen en het project met betrekking tot de mogelijke uitbesteding van de belastingen. Er volgt zo spoedig mogelijk meer informatie over dit onderwerp.

11.3.1.5 Personele lasten

Aangezien naar verwachting meer inwoners een beroep zullen gaan doen op ondersteuning vanuit de Wmo 2015, zal hierdoor het aantal meldingen en aanvragen en daardoor de werkdruk voor het team Ondersteuning en Zorg gaan stijgen. In 2017 maakten in de gemeente Dinkelland 1803 inwoners gebruik van ondersteuning vanuit de Wmo 2015 (totaal 5564 actieve indicaties, dus gemiddeld 3,1 indicaties per cliënt). Gekeken naar bovenstaande berekening en toelichtingen bij de voorzieningen vanuit de Wmo is de verwachting dat het aantal cliënten met ongeveer 300 tot 350 cliënten per gemeente gaat stijgen (ca. 20%).

Als met deze cijfers (gemiddelde stijging van 325 cliënten) wordt doorgerekend betekent dat een benodigde extra personele inzet van 1,6 FTE in 2019 (consulenten en administratie) en daarna een structureel hogere personele inzet van 1 FTE (consulenten en administratie).

Financieel betekend dit:

- 2019 € 130.000
- 2020 en verdere € 70.000

In deze berekening is er van uitgegaan dat alle nieuwe cliënten in 2019 zijn gezien en dat in de daarop volgende jaren ongeveer 200 cliënten één nieuwe aanvraag of verzoek om herindicatie (voor ophoging van de indicatie of andere voorziening) indienen.

11.3.1.6 Schuldhulpverlening

De begroting 2019 van de Stadsbank Oost Nederland laat een structurele toename zien in de bijdrage van de gemeente Dinkelland. De raming moet vanaf 2019 worden bijgesteld met een structureel bedrag van € 15.000 per jaar.

11.3.2 Vervoer

Er is in de afgelopen jaren een duidelijke afname van het aantal pashouders met betrekking tot de Regiotaxi te zien. Dit is ook zichtbaar in de kosten, hier is ook een forse daling in kosten voor Regiotaxi de afgelopen drie jaar te zien. Door de hogere tarieven voor de langere afstanden en het feit dat we nu de kosten per kilometer betalen, moeten we het budget voor de Regiotaxi toch licht naar boven bijstellen.

Voor vervoer van en naar de dagopvang (OMD vervoer)is een schommeling te zien in het aantal cliënten in de afgelopen jaren. Voor 2018 wordt een forse kostenstijging verwacht. De cijfers over de eerste 5 maanden van 2018 bevestigen dat. Dit komt doordat het vervoer nu aanbesteed is bij een professionele vervoerder en niet meer door de zorginstellingen zelf geregeld wordt om zo de kwaliteit en houdbaarheid van het vervoer te borgen. De begroting is vorig jaar vastgesteld op basis van aannames over tarieven en ritafstanden zoals toegelicht in de begroting 2018 en het overdrachtsdocument. . De werkelijke kosten blijken nu hoger, waardoor de begroting voor 2018 voor het onderdeel vervoer van- en naar dagopvang (zowel WMO als jeugd) moet worden verhoogd met € 145.000.

Binnen het leerlingenvervoer zijn meer individuele ritten dan verwacht en geraamd doordat de problematiek van de cliënten steeds complexer wordt en daardoor het combineren van ritten lastiger wordt. Enerzijds door de gedragsproblematiek van deze kinderen en anderzijds doordat er naar meer en diverse locaties gereden moet worden. . Hierdoor vallen ook de kosten ongeveer € 197.000 hoger uit dan begroot. Dit wordt mede veroorzaakt doordat er onverwachts ook nog vervoer statushouders kinderen nodig blijkt waarmee geen rekening is gehouden in de begroting. De kosten hiervoor zijn ongeveer € 11.000 welke gedekt kunnen worden uit het budget voor statushouders/het Noaber offensief. De effecten van het pilot GO OV waarbij cliënten zelfstandig leren reizen schatten wij in op een besparing op het leerlingenvervoer van € 25.000.

11.3.3 Jeugd

11.3.3.1 Onderwijsachterstandenbeleid

In de begroting 2018 is uitgegaan van een rijksvergoeding voor het onderwijsachterstandenbeleid van € 25.000, de werkelijke rijksvergoeding is in 2018 € 30.000 hoger. Het mogelijke meerjarige effect betrekken we bij het opstellen van de begroting 2019.

11.3.3.2 Bijdrage regio Twente

De raming voor de bijdrage aan de Regio Twente is structureel te hoog opgenomen.

11.3.3.3 Jeugd

De werkelijke cijfers uit de jaarverantwoording 2017 laten voor het onderdeel jeugd een overschrijding zien. Nadere analyse van deze overschrijding laat zien dat er in het laatste kwartaal van 2017 een declaratiepiek is geweest. Deze declaratiepiek had vooral betrekking op de jeugd GGZ en is een gevolg van het beëindigen van Diagnose Behandel Combinatie (DBC). Deze systematiek maakte het mogelijk dat diagnose en behandel trajecten werden gestart (vaak langdurige trajecten) die pas aan het eind werden afgerekend. Deze systematiek is met ingang van 2018 beëindigd en zorgaanbieders kunnen nu ook gewoon periodiek facturen sturen. Op deze manier krijgen gemeenten beter zicht op cliënten die in behandeling zijn en is er ook een betere (financiële) inschatting te maken van de benodigde budgetten.

In de declaratiepiek van het vierde kwartaal 2017 zaten op het gebied van de jeugd GGZ als gevolg van het beëindigen van de DBC systematiek dus ook veel kosten over de jaren 2015 en 2016. Bij het bepalen van de meerjarige effecten moeten deze kosten dus buiten beschouwing worden gelaten. Daarnaast zien we wel een stijging van het aantal cliënten op het gebied van Ondersteuning Zelfstandig Leven, Intramuraal, jeugdhulp en jeugdzorg Plus. Niet alleen over het jaar 2017 maar ook in het eerste kwartaal 2018.
Met deze ervaringscijfers als basis (werkelijke kosten 2017 en eerste kwartaal 2018) komen we tot een benodigde verhoging van de verschillende budgetten voor jeugd van € 1.050.000 welke als volgt kan worden gespecificeerd::

- Ondersteuning Zelfstandig Leven (OZL) € 250.000
- AWBZ voormalig € 600.000
- Jeugd GGZ € 200.000

Opmerkingen bij de te verwachten stijging van de kosten:

- De werkelijke cijfers over 2017 en het eerste kwartaal 2018 zijn als basis gebruikt om een extrapolatie te maken voor het hele jaar. Uiteraard geschoond voor de kosten over voorgaande jaren.
- Het blijk echter dat niet alle zorgaanbieders (zeker voor de jeugd GGZ) bij zijn met het factureren. Zij moeten nog wennen aan het maandelijks declareren.
- De ervaringscijfers over de afgelopen jaren laten nog steeds een grillig verloop zien wat een “harde” meerjarige inschatting lastig maakt.
- Er zijn plannen om per 31 juli 2018 de leeftijd voor de pleegzorg te verruimen van 18 naar 21 jaar. We gaan er van uit dat het Rijk de gemeenten hiervoor compenseert.
- Zeker bij pleegzorg, jeugdzorg plus en bij intramuraal AWBZ kan de invloed van 1 of 2 klanten fors zijn (dure trajecten). Bij onze herziene raming gaan we uit van een meerjarig gemiddelde en ramen we niet op de piek om geen onnodige claim op structurele begrotingsruimte te leggen. Mocht in enig jaar toch blijken dat een aantal dure trajecten zijn verstrekt dan merken wij deze aan als incidenteel en kunnen deze dus ook worden gedekt met incidentele middelen. Hiervoor reserveren wij voorzichtigheidshalve wel een extra bedrag aan weerstandvermogen van € 1 miljoen.

11.3.4 Dekking tekorten sociaal domein binnen de begroting

In onze voorgaande begrotingen hebben wij de ramingen binnen het sociaal domein altijd met de nodige voorzichtigheid benaderd en melding gemaakt van de onzekerheden en risico’s. In financiële zin hebben wij naast een weerstandsvermogen om incidentele tegenvallers op te vangen ook in structurele zin ruimte gereserveerd voor tegenvallers binnen het sociaal domein. Dit blijkt met de kennis van nu een zeer verstandige keuze te zijn geweest. De volgende stelposten die we in de begroting 2018 hebben opgenomen en ook toegelicht kunnen we nu gebruiken ter dekking van de tekorten binnen het sociaal domein:

Dekking	**jr 2018**	**jr 2019**	**jr 2020**	**jr 2021**
stelpost WMO uit meicirculaire 2017 (begr. 18)	272	270	291	290
stelpost jeugd uit meicirculaire 2017 (begr. 18)	224	224	251	251
stelpost lagere rijksvergoeding (begr. 18)	100	200	200	200
nog resterende stelpost kaasstolp	134	174	194	198
Totaal dekking	**730**	**868**	**936**	**939**

11.3.5 Saldo en conclusies herziene ramingen sociaal domein

Rekening met de herziene ramingen binnen het sociaal domein en de inzet van de gereserveerde stelposten ontstaat het volgende beeld binnen het sociaal domein:

	jr 2018	**jr 2019**	**jr 2020**	**jr 2021**
Resterend tekort Sociaal domein	**-553**	**-1.250**	**-1.372**	**-1.530**

Zoals u ziet worden we de komende jaren geconfronteerd met tekorten binnen het sociaal domein die oplopen van ongeveer € 0,5 miljoen naar ruim € 1,5 miljoen in 2021. Aangezien wij van mening zijn dat onze inwoners de ondersteuning en de zorg moeten kunnen blijven krijgen die ze nodig hebben willen wij een aantal maatregelen treffen die er voor moeten zorgen dat een en ander ook betaalbaar

blijft. Als eerste willen wij de (financiële) problematiek binnen het sociaal domein kenbaar maken bij het rijk. Hiervoor gebruiken we de volgende twee lijnen:

1) Samen met de gemeenten binnen de Regio Twente (Samen 14), die met een vergelijkbaar probleem zitten, willen wij het Rijk wijzen op de tekorten bij de gemeenten en aandringen op een verhoging van de macro budgetten.
2) Tijdens de ledenvergadering van VNG op 27 juni zullen wij ons zeer kritisch opstellen ten aanzien van het Inter Bestuurlijk programma (IBP) wat ter besluitvorming voorligt. In dit IBP vraagt het Rijk feitelijk aan de gemeenten om mee te betalen aan de opgaven uit het regeerakkoord. Het rijk geeft daarbij aan dat de accressen uit de algemene uitkering hiervoor voldoende ruimte bieden. Zoals u net heeft kunnen lezen hebben we dit accres echter hard nodig om de financiële knelpunten binnen het sociaal domein op te lossen. Wij zullen aangeven dat we eerst een juiste en rechtvaardige financiering van het sociaal domein gerealiseerd willen zien voordat we kunnen instemmen met het IBP.

11.3.6 Maatregelen binnen het sociaal domein

Naast deze actielijnen richting het rijk zien wij mogelijkheden om tot een efficiëntere en effectievere inzet van de beschikbare middelen binnen het sociaal domein te komen. Uitgangspunt hierbij blijft dat onze inwoners de ondersteuning en de zorg moeten blijven krijgen die ze nodig hebben. De mogelijkheden die wij zien in termen van maatregelen treft u aan in de volgende paragraaf.

Preventie
Veel vragen naar ondersteuning en zorg kunnen voorkomen worden door gezond leven (sport, bewegen, voeding) , meedoen in de samenleving via cultuur en sport, voorkomen van problematiek zoals eenzaamheid of armoede. Hier wordt de komende jaren in nauwe samenwerking met de samenleving aan gewerkt.

Keukentafelgesprek
Tevens wordt tijdens de keukentafel nog meer ingezet op het optimaal (dus binnen de draagkracht) benutten van de eigen kracht, het sociaal netwerk en algemene voorzieningen om de ondersteuning rondom inwoners goed te organiseren.

Schuldhulpverlening
Er wordt geïnvesteerd in het voorkomen van armoede. Door te voorkomen dat armoede ontstaat of er schuldenproblematiek ontstaat is dan ook minder vaak de inzet van schuldhulpverlening noodzakelijk.

Vervoer
In 2017 is het vervoer, zowel regiotaxi, vervoer dagbesteding, leerlingenvervoer als vervoer van en naar jeugdhulplocaties, opnieuw ingekocht. In deze aanbesteding en implementatie is een slag gemaakt op kwaliteit. Hierdoor is de maatwerkvoorziening vervoer nu bestendig voor de komende jaren. Om het vervoer financieel houdbaar te laten zijn en om de eigen kracht en participatie in de samenleving van inwoners verder te stimuleren, is het de komende jaren van belang om nieuwe en mogelijk vervangende algemene voorzieningen te ontwikkelen. Hiervoor zijn al enkele projecten gestart. Naar verwachting zullen deze nieuwe ontwikkelingen en projecten op lange termijn een kwalitatief en financieel voordeel hebben met betrekking tot het beleid en de begroting voor vervoer. Voorbeelden hiervan zijn:

1. De Go-OV / Reiskoffer. Dit project heeft als doel leerlingen en Wmo cliënten die momenteel gebruik maken van aangepast vervoer en Wmo cliënten die zich nieuw melden, te leren om zelfstandig te reizen met het openbaar vervoer. In onze gemeenten start hiervoor dit jaar een pilot.
2. Het reisbureau Erop uit in Twente. Op dit moment voert Connexion het huidige reisbureau uit. Dit is een centraal punt waar alle ritverzoeken binnen komen. De betrokken gemeenten willen dit verder uitbreiden. Inwoners en professionals moeten hier met al hun vragen over vervoersoplossingen terecht kunnen. Binnen het reisbureau is zowel de kennis van alle lokale vervoersoplossingen beschikbaar als het openbaar vervoer in Twente. Het reisbureau kan op basis van een reizigers profiel een persoonlijk reisadvies geven. Dit kan ook het gebruik van openbaar vervoer betekenen. Hierdoor worden cliënten gestimuleerd om zo veel als mogelijk gebruik te maken van andere (voorliggende) voorzieningen in plaats van de regiotaxi.
3. Slimmer benutten van data door inzet van het Dataknooppunt vervoer. Het dataknooppunt is een digitale verzamelplek van alle informatie die relevant is voor het vervoer waarvoor de gemeenten o.b.v. de Wmo en Jeugdwet verantwoordelijk zijn. De inzet van het dataknooppunt vervoer heeft een administratieve lasten verlichting als gevolg en de juiste informatie kan snel worden

gekoppeld en opgehaald. Dit biedt de gemeente te mogelijk om voor de groep een efficiënter en mogelijk ook goedkoper alternatief te ontwikkelen.

Huishoudelijke ondersteuning
Er wordt de komende periode gewerkt aan de beschikbaarheid van meer algemene voorzieningen zodat er minder maatwerkvoorzieningen (dus een voorziening op individueel niveau) ingezet hoeven te worden.

Twents model voor Inkoop van ondersteuning en zorg
Momenteel is de gemeente Dinkelland samen met de andere Twentse gemeenten bezig met een nieuw aanbestedingsprocedure en implementatie voor de inkoop van ondersteuning en zorg. Hiervoor is nieuw beleid ontwikkeld welke ook wel bekend staat als het Twents inkoopmodel. Naar verwachting wordt hiermee een kwaliteitsslag behaald bij de inzet van begeleiding uit de Wmo. De financiële gevolgen van dit nieuwe beleid en aanbestedingsprocedure zijn nog niet bekend.

Alternatieven in dagopvang en begeleiding
Naast de kwaliteitsslag die wordt gemaakt door de nieuwe inkoop Twents model, zijn er nog andere opties en nieuwe (algemene) voorzieningen, waardoor zowel op kwalitatief als financieel gebied voordelen kunnen worden behaald. Een voorbeeld hierbij is de inzet van algemene voorzieningen (zelf georganiseerd vanuit de gemeente, denk aan het Noaberhuus) en inkoophuizen als alternatief voor OMD. Een ander voorbeeld is de inzet van voorliggende thuisbegeleiding als alternatief voor OZL. Deze vorm van thuisbegeleiding ligt in het verlengde van de cliëntondersteuning en kan bijvoorbeeld worden ingekocht bij Wijkracht (wordt al reeds gedaan door andere gemeenten). Deze thuisbegeleiding is bedoeld voor kortdurende ondersteuning of mensen net weer dat steuntje in de rug te bieden en het juiste pad op te wijzen.

Hulpmiddelen en woningaanpassingen
Momenteel loopt er een aanbestedingsprocedure voor de Wmo hulpmiddelen. Er zijn verschillende manieren om Wmo hulpmiddelen in te kopen/te leveren. Om te bepalen welke optie de beste verhouding heeft in prijs/kwaliteit heeft er grondig onderzoek plaatsgevonden door onder andere literatuuronderzoek, een uitgebreide financiële analyse, een marktconsultatie en gesprekken met interne collega's en andere gemeenten. Uiteindelijk heeft het college besloten over te stappen van de huidige kapconstructie naar een huurconstructie. Uit onderzoek is gebleken dat dit vele voordelen kent ten opzichte van onze huidige werkwijze.

De verwachting is dus dat de gemeente Dinkelland met het inzetten en implementeren van dit nieuwe huur beleid voor Wmo hulpmiddelen al een flinke slag hebben kunnen maken wat betreft de kwaliteit en doelmatigheid met betrekking tot Wmo hulpmiddelen passend bij de lange termijn visie en transformatie van de Wmo 2015.

Met betrekking tot de hulpmiddelen en woningaanpassingen zijn er naar verwachting nog verschillende nieuwe (algemene/algemeen gebruikelijke) voorzieningen en maatregelen die kunnen worden ingezet om de kwaliteit, doelmatigheid en financiele situatie te bevorderen. Zo kan er worden gekeken welke hulpmiddelen mogelijk algemeen gebruikelijk zijn geworden (zoals de rollators enkele jaren geleden) en of er hulpmiddelen zijn die wij voortaan in eigendom kunnen gaan verstrekken in plaats van in bruikleen. Hier hebben wij tijdens de huidige aanbesteding al enkele stappen in genomen. Daarnaast kan met betrekking tot de hulpmiddelen nog een slag worden gemaakt qua preventie. Hier is met projecten zoals Lang zult u wonen al een mooi begin mee gemaakt. Het is belangrijk om inwoners vroegtijdig te informeren en bewust te maken (bijvoorbeeld op een leeftijd van 70 jaar) of hun huis voor de lange termijn geschikt is om in te wonen of dat zij nu al laagdrempelig acties kunnen ondernemen om dit mogelijk te maken voor de toekomst.

Samenwerking/overgang ander wet- en regelgeving
Sinds de decentralisatie en hervorming van de langdurige zorg per 1 januari 2015 hebben gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren hard gewerkt aan het organiseren en regelen van ondersteuning voor de inwoners. Nu de basis staat, is het noodzakelijk dit verder door te ontwikkelen om zo de zorg passend, toegankelijk en betaalbaar te laten zijn voor onze inwoners. Hiervoor is ook samenwerking tussen de gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren noodzakelijk.

Er is vele wet- en regelgeving met betrekking tot de langdurige zorg. Naast de Wmo 2015 zijn er wettelijke kaders vanuit bijvoorbeeld ook de Zorgverzekeringswet en de Wet langdurige zorg (Wlz). Vele inwoners maken naast de Wmo gebruik van de Zorgverzekeringswet, voornamelijk in de vorm van persoonlijke verzorging, wijkverpleging en casemanagement dementie. De Wlz is bedoeld voor inwoners die behoefte hebben aan 24 uur zorg in de nabijheid (bijvoorbeeld ook veel onplanbare zorg) of permanent toezicht. In veel gevallen geldt voor de cliëntengroep in de Wmo, voornamelijk met betrekking tot de ouderen, dat hun zorgvraag in de loop der tijd toeneemt en hun bijbehorende ondersteuningsbehoefte op een gegeven moment overgaan naar de Wlz.

De doorstroom en overlap in gebruik van deze wet- en regelgeving is groot, waardoor goede samenwerking noodzakelijk is. Onder andere de regionale werkgroep Menzis-samen 14 houdt zich hier mee bezig. Er zijn verschillende knelpunten zichtbaar in de samenwerking, organisatie en communicatie rondom deze wet- en regelgeving. In de komende maanden en jaren zullen alle knelpunten goed zichtbaar moeten worden gemaakt, om vervolgens gezamenlijk te zoeken naar oplossingen. Het doel is om de zorg begrijpelijk, toegankelijk en betaalbaar te laten zijn voor onze inwoners zonder dat zij nadelige effecten ondervinden van mogelijke verschillende organisatiestructuren, schotten en financieringsstromen. Naar verwachting is hierin ook nog veel winst, zowel of kwalitatief als financieel gebied, te behalen voor de gemeente.

11.3.7 Vervolg maatregelen sociaal domein

Wij willen de maatregelen die hieruit voortkomen verder uitwerken en betrekken bij het opstellen van de begroting 2019. Op dat moment denken wij ook meer duidelijkheid te hebben op de mogelijke financiële effecten van de maatregelen. Ook hier ligt een duidelijke relatie met het creëren van een extra stuk weerstandsvermogen (€ 1 miljoen) voor het sociaal domein. Hoewel we mogelijkheden zien in de verschillende maatregelen, zoals hiervoor toegelicht, zal het mogelijke financiële effect enige tijd in beslag nemen en dus gefaseerd optreden. Ook hiervoor is de extra weerstandscapaciteit bedoeld.

11.4 Doorrekening coalitieakkoord

In ons coalitieakkoord 2018-2022 "Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen" hebben we een aantal inspanningen (de "hoe gaan we dat bereiken" uit het coalitieakkoord) opgenomen die aanvullende financiering vragen. De inhoudelijke toelichting op deze inspanningen zijn opgenomen onder de ambities en de basisbegroting in dit koersdocument. In dit financiële hoofdstuk wordt een totaaloverzicht weergegeven van de inspanningen die aanvullende middelen vragen waarbij tevens rekening is gehouden met de fasering van de inspanningen. Dit levert het volgende beeld op:

Doorrekening coalitieakkoord	**reserves**	**jr 2018**	**jr 2019**	**jr 2020**	**jr 2021**
voortzettingsbesluiten uit overdrachtsdocument					
- evenementenbeleid			-20	-20	-20
- mijn Dinkelland			-90	-90	-90
- bestuursstijl facilitair			-25	-25	-25
- bestuursstijl communicatie			-45	-45	-45
- Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) en aanbestedingswet			-23	-23	-23
- toezicht handhaving Drank en Horeca e.d.			-79	-79	-79
Inzet resterende uren ambitiebegroting uit overdrachtsdocument			265	265	265
Overige					
- beeldkwaliteitsplan openbare ruimte				-100	-100
- aantrekkelijke openbare ruimte / KOR	-150		-55	-155	-155
- rondweg en traverse Weerselo	-900				
- toekomst zwembad Kuiperberg			-65	-65	-65
- zichtbaarheid en betrokkenheid toezichthouders			-70	-70	-70
- ondermijning			-40	-40	-40
- energietransitie	-1.000				
- revolverend fonds	-			-30	-30
- fondsmanager			-25	-25	-25
- versterken toeristische voorzieningen	-150				
- lokale lasten - geen indexering OZB in 2019			-125	-125	-125
- werkbudget ambities		-50	-50		
Inzet stelpost nieuw beleid 2019			150	150	150
Totaal doorrekening coalitieakkoord	**-2.200**	**-50**	**-297**	**-477**	**-477**

<u>Algemene toelichting op ambities en inspanningen uit het coalitieakkoord</u>

Naast de inhoudelijke toelichting op de verschillende inspanningen zoals die zijn opgenomen onder de ambities en de basisbegroting zijn er een aantal punten die we van een aanvullende toelichting willen voorzien.

- Voortzetting besluiten uit het overdrachtsdocument 2018-2022
  Wij achten de geschetste inspanningen en activiteiten uit het overdrachtsdocument 2018-2022 die om een voortzettingsbesluit vragen dermate van belang dat wij voorstellen daar aanvullende middelen voor beschikbaar te stellen. Als dekking hiervoor zetten wij de resterende capaciteit voor ambities in. De totstandkoming van deze resterende capaciteit is eveneens opgenomen in het overdrachtsdocument 2018-2022. Dit betekent wel dat voor aanvullende ambities, gebiedsprocessen of grote projecten geen capaciteit vanuit Noaberkracht beschikbaar is.
- Werkbudget ambities
  Om de verschillende aanvullende ambities en inspanningen op te kunnen pakken is een werkbudget nodig. Dit budget is vooral bedoeld om ambities in de idee- en definitiefase op te kunnen pakken en te faciliteren. De kosten kunnen variëren van het inhuren van experts en gastsprekers tot het huren van bijvoorbeeld en bus of een accommodatie om met inwoners in gesprek te gaan. In eerste instantie gaan we uit van een budget van € 100.000 verdeeld over de jaren 2018 en 2019.
- Prioritering en fasering van ambities uit coalitieakkoord
  In financiële zin hebben we een eerste prioritering en fasering van de verschillende inspanningen doorgevoerd. Uitdrukkelijk melden we dat het hier een eerste prioritering en fasering betreft. Bij de betreffende jaarbegrotingen komen we hier op terug. Dit geldt ook voor de benodigde capaciteit die gepaard gaat met deze inspanningen. We gaan er namelijk vanuit dat niet alle inspanningen tegelijkertijd kunnen worden uitgevoerd.
- Inzet stelpost nieuw beleid 2019

In onze meerjarenbegroting hebben wij van jaar tot de beschikking over een structurele stelpost voor nieuw beleid van € 150.000 per jaar. Deze stelpost willen wij inzetten ter dekking van de kosten van de verschillende ambities en inspanningen uit ons coalitieakkoord.

- De daadwerkelijke besluitvorming over de ambities en inspanningen uit ons coalitieakkoord , het daarmee gepaard gaande capaciteitsbeslag, de financiële consequenties alsmede de mogelijke inzet van de stelpost voor nieuwe beleid 2019 vindt plaats tijdens de behandeling van de begroting 2019 in november 2018.

11.5 Herzien meerjarig saldo

Het doorrekenen van de drie financiële lijnen in dit koersdocument laat in richtinggevende zin het volgende beeld zien:

	reserves	jr 2018	jr 2019	jr 2020	jr 2021
Herzien meerjarig saldo eerste programmajournaal 2018	**3.497**	**-**	**220**	**195**	**-105**
Totaal mutaties	**303**	**193**	**-298**	**346**	**610**
Totaal doorrekening coalitieakkoord	**-2.200**	**-50**	**-297**	**-477**	**-477**
Herzien meerjarig saldo na doorrekening coalitieakkoord	**1.600**	**143**	**-375**	**64**	**28**

Aan de hand van het richtinggevende beeld van het herziene meerjarige saldo kunnen de volgende richtinggevende conclusies worden getrokken:

- Het jaar 2018 sluit met een voordelig saldo van € 143.000. Dit saldo wordt conform de bestendige gedragslijn gestort in de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.
- In meerjarig perspectief is er sprake van een sluitende meerjarenbegroting. Het jaar 2019 laat een tekort zien van € 375.000. Dit tekort onttrekken we conform de bestendige gedragslijn aan de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.
- De stand van de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen bedraagt € 1.600.000. Hierbij is nog geen rekening gehouden met het voordelige saldo over het jaar 2018 en het tekort over het jaar 2019. In de volgende paragraaf treft u een totaal overzicht aan van het verloop van deze reserve.

Bij deze richtinggevende conclusies moeten wel de volgende opmerkingen worden geplaatst:

- De ramingen binnen het sociaal domein zijn en blijven omgeven met de nodige onzekerheden en risico's.
- De mogelijke financiële effecten van de maatregelen binnen het sociaal domein zijn nog onvoldoende duidelijk en helder en dus nog niet meegenomen. Dit betrekken we bij het opstellen van de begroting 2019.
- Voor deze eerste twee punten ramen we een extra bedrag aan weerstandscapaciteit binnen het sociaal domein van € 1 miljoen.
- Vanaf het jaar 2019 houden we naast de volume- en loon- en prijsontwikkelingen binnen het sociaal domein (zie algemene uitkering) aanvullend rekening met de gevolgen van de vergrijzing binnen de WMO. Hiervoor ramen we een structurele, jaarlijks oplopende stelpost van € 25.000.
- Vanaf het jaar 2020 is de structurele jaarlijks oplopende stelpost voor nieuw beleid van € 150.000 weer beschikbaar.
- Met het overhevelen van de Integratie uitkeringen sociaal domein naar de algemene uitkering neemt de (financiële) afhankelijkheid van het Rijk verder toe.
- Naast de maatregelen binnen het sociaal domein, zoals eerder dit hoofdstuk benoemd en toegelicht, zien we ook binnen de overige agenda's/ambities uit ons coalitieakkoord 2018-2022 mogelijkheden om tot een efficiëntere inzet van middelen of zelfs tot een besparing van middelen te komen.

11.6 Reserves

Rekening houdend met de richtinggevende doorkijk van het herziene meerjarige perspectief en de verschillende incidentele mutaties en de doorrekening van het coalitieakkoord ontstaat het volgende beeld van de **reserve incidenteel beschikbare algemene middelen**:

Stand begroting 2018	4.809.000
bijdrage RSC	-100.000
dorpsbieb Weerselo	-80.000
eerste programmajournaal 2018	-241.000
extra capaciteit vergunningverlening en handhaving	-182.000
implementatie omgevingswet	-349.000
implementatie Twents model inkoop WMO en jeugd	-360.000
zwembad Kuiperberg- vervangen leidingen	-60.000
saldo jaarverantwoording 2017	2.730.000
afboeken boekwaarde Dorper Esch	-1.367.000
aanvulling weerstandsvermogen sociaal domein	-1.000.000
doorrekening coalitieakkoord	-2.200.000
Koersdocument - voordeel jaar 2018	143.000
Koersdocument - nadeel jaar 2019	-375.000
herziene stand	1.368.000

De berekening van ons **weerstandsvermogen** betrekken we bij het opstellen van de begroting 2019. Gezien de resultaten van onze grondexploitaties over het jaar 2017 verwachten we de vastgestelde ratio van 1,4 te halen.

Bijlage: begrippenlijst

- ***Actielijn:*** Dit is een verbijzondering van de ambitie. Dit is een subdoel en deze is ondergeschikt aan het strategische doel bij de ambitie, maar sluit in totaliteit volledig hierbij aan. Er zitten geen nieuwe elementen in.
- ***Activiteiten:*** Datgene wat je concreet (binnen een project, proces) gaat doen. Dit niveau is te gedetailleerd voor de DIN, maar levert wel in zijn totaliteit de input voor het project- of procesresultaat.
- ***Ambitie:*** Een ambitie is het kompas voor het programma. Het is de inspiratie- en motivatiebron en het richtpunt waar mensen samen naartoe gaan en waarvoor ze samen aan de slag gaan. Van de ambitie worden de doelen en baten afgeleid. Een ambitie is ***betekenisvol*** voor de betrokkenen: hij doet er écht toe. Mensen willen met zinvolle dingen bezig zijn, en dit kan een van die dingen zijn. Een goede ambitie is iets ***gezamenlijks*** van de betrokkenen; ze willen er samen voor gaan.
- ***Baten:*** Dat zijn concrete, meetbare doelen die door belanghebbenden als positief worden gezien en die bijdragen aan het nastreven van de bovenliggende doelen. Met andere woorden: wat is de opbrengst/wat heeft het opgeleverd.
- ***DIN:*** Een DIN staat voor Doelen-Inspanningen-Netwerk. Een DIN is een visuele weergave van je strategische doelen, de effecten die je wilt bereiken en de inspanningen/resultaten die je gaat opleveren om deze doelen te bereiken.
- ***Doel:*** Datgene wat je wil bereiken, gewenste situaties in de toekomst. Met andere woorden: het beoogde effect, de "outcome". Doelen stel je vooraf, terwijl het uiteindelijke effect (outcome) pas achteraf vast te stellen is.
- ***Doelsturing*** richt zich op het sturen op doelen. Allerhande inspanningen worden gedaan die samen leiden tot de continue afweging doen we de goede dingen en doen we ze ook goed? Wat kenmerkt nu het werken op basis van doelsturing:
- Samenwerken in een meer horizontale manier
- Gericht op een langere termijn
- Vergt geduld en goed opdrachtgeverschap
- Vergt flexibilisering
- Overzicht van samenhang
- Doelgericht samen willen werken met andere partijen
- ***Effect:*** Datgene wat bereikt is. Dit kan pas na jaren zichtbaar zijn.
- Het gaat over datgene wat je met een programma nastreeft door allerlei inspanningen in samenhang uit te voeren.
- ***Gebiedsgericht werken***[2] is een manier van werken waarbij in de beleids- en uitvoeringsfase nadrukkelijk van buiten (de samenleving, het gebied, de wijk) naar binnen (de -ambtelijke-organisatie) wordt gekeken en gehandeld.
- ***Inspanningen:*** Dit zijn projecten, processen en activiteiten binnen een ambitie die een bijdrage leveren aan de gestelde doelen. Dit kunnen interne projecten en processen zijn, maar ook projecten en processen waarbij het initiatief en de uitvoering bij de samenleving ligt.
- ***Maatschappelijk Effecten Plan (MEP):*** Dit is de uitwerking van de ambities in doelen, ambities, actielijnen, inspanningen en kosten samengevat in een plan. Het MEP is een van de hoofdstukken in de P&C documenten.
- ***Proces:*** Tijdelijke manier van samenwerken, gericht op het ontwikkelen van een uniek idee of het bereiken van overeenstemming tussen mensen en partijen. Het gaat om sturen en balanceren van haalbaarheid en draagvlak.
- ***Programmamanagement:*** Een geheel van samenhangende doelstellingen, te bereiken resultaten en daarvoor uit te voeren inspanningen (projecten/ processen).
- ***Project:*** Tijdelijke manier van samenwerken, gericht op het realiseren van een uniek resultaat, dat bijdraagt aan het behalen van bepaalde doelen.
- ***Resultaten:*** Datgene wat klaar is als een (cluster van) activiteit(en) klaar is. Output.

[2] Definitie volgens platform31: http://www.platform31.nl/wijkengids/1-vooraf/1-7-wijkaanpak-versus-wijk-gebiedsgericht-werken

Bijlage: Waar vind ik de ‘Hoe’ uit het coalitieakkoord 2018-2022 Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen terug?

In het coalitieakkoord 2018-2022 Dinkelland Duurzaam Doorontwikkelen zijn per agenda met daaronder een aantal thema’s onderwerpen en inspanningen benoemd die wij de komende jaren oppakken. In deze bijlage staat een overzicht van al deze onderwerpen en inspanningen met daarachter de plaats waar u deze in het koersdocument kunt terugvinden. Daarnaast wordt aangegeven in welk jaar het desbetreffende onderwerp / de desbetreffende inspanning wordt opgepakt.

1) Agenda Aantrekkelijk wonen en leven

Plezierig wonen in elke kern	
- We brengen de concrete woonbehoefte per kern in beeld.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- We laten de huidige methode van het toekennen van woningen per kern, die gebaseerd is op het inwonersaantal, los. Wij stellen ons ontvankelijk op voor een nieuwe verdeling die meer recht doet aan maatwerk en de kwaliteit van de behoefte van de kernen.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- Wij sturen actief op inbreiding, waarbij de mogelijkheid bestaat dat strategische grondposities worden ingenomen indien inbreidingsmogelijkheden niet aanwezig zijn.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- Wij blijven inzetten op de starters- en blijverslening.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
Aantrekkelijke openbare ruimte	
- Wij blijven inwoners actief betrekken bij de te maken keuzes voor de inrichting van hun en onze leefomgeving. De pilot met de coördinator openbare ruimte (COR) wordt omgezet naar reguliere dienstverlening.	Basisbegroting
- We herijken, samen met de gemeenteraad, het beeldkwaliteitsplan voor de openbare ruimte van Dinkelland. In een integrale afweging maken we keuzes waarbij differentiatie in onderhoudsniveau, veiligheid en financiën de hoofdingrediënten zijn.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- We onderzoeken hoe we de beleving en tevredenheid van alle gebruikers van de openbare ruimte in de komende jaren kunnen meenemen bij nieuwe keuzes voor inrichting en onderhoud.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- We ondersteunen inwonersinitiatieven voor onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Extra wensen omtrent dagelijks onderhoud worden samen met de professionele onderhoudsorganisatie van Noaberkracht ingevuld.	Basisbegroting
- We hebben een leerwerk-traject in de organisatie van het onderhoud van de openbare ruimte. Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt krijgen binnen het onderhoud van de openbare ruimte de mogelijkheid voor een goede opstap naar een reguliere baan buiten Noaberkracht.	Inclusieve samenleving
Omgevingsvisie	
- Bij het opstellen van de omgevingsvisie gaan we met betrokkenen in gesprek over wat onze gemeente nu kenmerkt en wat de opgaven voor de toekomst zijn. Zodat we op basis daarvan een realistisch toekomstbeeld schetsen waar alle partijen gezamenlijk naartoe willen werken.	Implementatie omgevingswet
- We werken gebiedsgericht, omdat elk gebied zijn eigen kenmerken heeft. Zo werken we per gebied gezamenlijk aan een actiegerichte visie die een impuls geeft aan de kwaliteit en leefbaarheid van dat gebied. Hierbij wordt nadrukkelijk aansluiting gezocht bij Mijn Dinkelland 2030!	Implementatie omgevingswet e
Ontwikkelingen gemeentelijk vastgoed	

- Het afstoten van maatschappelijk vastgoed wordt voortgezet. Voor de panden die nog niet afgestoten zijn, formuleren we een afstotingstrategie of een herontwikkelingsopgave.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- Als het gaat om herontwikkeling kiezen wij bij voorkeur voor inbreiding tot woningbouw, omdat deze locaties vaak centraal in de kernen liggen. Hierdoor kunnen wij op lokaal niveau gericht voorzien in de kwalitatieve woonbehoefte van bijvoorbeeld senioren of starters.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
Grondpositie	
- Wij kijken naar het doel van het in eigendom hebben van deze gronden. Gronden zonder duidelijke visie op eigendom of beheer stoten wij af.	Basisbegroting
Ontwikkelingen Weerselo	
- Het ontwerp en de aanleg van de traverse stemmen we af met de provincie, ondernemers en inwoners.	Projecten
- Wij treffen vooruitlopend op de functiewijziging van de traverse, maatregelen ter verbetering van de oversteekbaarheid.	Projecten
- Wij werken samen met de provincie en hebben aandacht voor elkaars rol in het gehele proces. Wij zijn inmiddels voortvarend aan de slag gegaan met de voorbereiding voor de ruimtelijke procedure voor de rondweg. De bestemmingsplanwijziging wordt zo snel als mogelijk voorgelegd aan de Raad.	Projecten

2) Agenda Duurzaamheid

Energietransitie	
- We zetten in op de actielijnen die opgeschreven zijn in de Twentse Energiestrategie.	Duurzaam Dinkelland
- In de realisatie van deze ambitie zoeken wij nadrukkelijk de samenwerking met het programma Nieuwe Energie Overijssel, de ondersteuningsstructuur vanuit de VNG rondom de regionale energiestrategieën en het Rijk.	Duurzaam Dinkelland
- Wij inventariseren welke maatregelen voor de gemeentelijke bedrijfsvoering mogelijk zijn om energie te besparen en zelf hernieuwbare energie op te wekken.	Duurzaam Dinkelland
- Wij ondersteunen lokale initiatieven actief met het wegwijs maken in de complexe wereld van hernieuwbare energie, dit om initiatieven uit de samenleving te stimuleren en aan te jagen.	Duurzaam Dinkelland
- Wij stellen een revolverend Duurzaamheidfonds in voor duurzaamheidsmaatregelen die Dinkellandse initiatiefnemers ontwikkelen.	Duurzaam Dinkelland
Afvalloos Dinkelland 2030	
- Voor 2018 en 2019 monitoren en evalueren we bij het actuele afvalbeleid. Zo nodig stellen we het op elementen bij.	Duurzaam Dinkelland
- In 2020 gaan we verder inzetten op alternatieve scenario's voor het inzamelen van grondstoffen. Daarbij moet onder andere gedacht worden aan omgekeerd inzamelen, hoge service op grondstoffen, lage service op restafval en het belonen van goed gedrag.	Duurzaam Dinkelland
- We blijven werken aan de benodigde gedragsverandering door te informeren, te communiceren en het ondersteunen van educatie.	Duurzaam Dinkelland
- Zelf geven we het goede voorbeeld door binnen de bedrijfsvoering van Noaberkracht afvalstromen maximaal te scheiden en waar mogelijk te hergebruiken.	Duurzaam Dinkelland
Asbest eraf, zon erop	
- We spannen ons de komende jaren, samen met de provincie, in om de daken vóór 2024 asbestvrij te krijgen.	Duurzaam Dinkelland
- Daar waar mogelijk de plaatsing van zonnepanelen ter vervanging van asbestdaken stimuleren.	Duurzaam Dinkelland

- Wij zien hier een combinatie met het revolverend fonds.	Duurzaam Dinkelland
Circulair inkopen	
- We kopen onze diensten en producten in op basis van maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI).	Duurzaam Dinkelland
- We stimuleren onze leveranciers om bij voorkeur producten uit gerecyclede afvalstromen aan te bieden.	Duurzaam Dinkelland
- We nemen deel aan het leernetwerk van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat om onze kennis te delen en ervaringen van andere gemeenten toe te passen. Het gaat om inkoop in de volgende categorieën: energie, catering, gebouwen en kantoorinrichting, grondweg- en waterbouw, vervoer en bedrijfskleding.	Duurzaam Dinkelland

3) Agenda Beleving

Dinkelland, hier beleef je Twente	
- We verhogen de uitstraling van de openbare ruimte.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- We zorgen voor het behoud van ons coulisselandschap.	Sterke bedrijvigheid
- We geven ruimte voor lang-verblijf door ondernemers de mogelijkheid te bieden seizoen verlengende activiteiten aan te bieden.	Sterke bedrijvigheid
- We versterken onze toeristische voorzieningen, waaronder wandel- en fietsnetwerken, in samenspraak met de Regio Twente en andere partners.	Sterke bedrijvigheid
- We zetten in op de grensligging zoals aansluiten bij Nordhorn waterstad en het Almelo-Nordhorn kanaal.	Sterke bedrijvigheid
- We ondersteunen de voortzetting van Stichting Toeristisch Ondernemersfonds Dinkelland.	Sterke bedrijvigheid
- De branding van Dinkelland wordt vervuld door middel van een ketensamenwerking tussen Marketing Oost en Stichting Toeristisch Ondernemersfonds Dinkelland.	Sterke bedrijvigheid
- We zoeken nadrukkelijk de verbinding met de Duitse buurgemeenten omtrent de recreatie in de grensregio.	Sterke bedrijvigheid
Cultuur	
- We actualiseren de gemeentelijke cultuurvisie.	Inclusieve samenleving
- We nodigen alle betrokken partijen en inwoners uit om gezamenlijk een cultuurvisie en cultuuragenda op te stellen.	Inclusieve samenleving
- We maken samen met inwoners en betrokken partijen keuzes over de wijze waarop subsidies voor cultuur worden toegekend.	Inclusieve samenleving
Evenementen	
- We vernieuwen samen met de organisaties van evenementen het evenementenbeleid.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- We werken samen met de organisaties van de evenementen om de bewustwording en verantwoordelijkheid voor de veiligheid te borgen.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving

4) Agenda Dinkelland onderneem't

Optimale dienstverlening aan ondernemers	
- Het bedrijvenloket wordt doorontwikkeld.	Sterke bedrijvigheid
- De bedrijfsconsulent is sparringpartner voor het Dinkellandse bedrijfsleven.	Sterke bedrijvigheid
- Wij gaan met bedrijven in gesprek over het verkrijgen van het Keurmerk Veilig Ondernemen op onze bedrijventerreinen.	Sterke bedrijvigheid
- We begeleiden onze bedrijven bij de mogelijkheden die de Agenda voor Twente biedt en brengen verbindingen tot stand met de instanties die verbonden zijn aan de Agenda voor Twente.	Sterke bedrijvigheid

Innovatieve en duurzame landbouwsector	
- We stellen een visie op om bedreigingen en kansen in samenhang te beschouwen voor het landelijk gebied.	Sterke bedrijvigheid
- We inventariseren welke instrumenten (beleid, externe financiering, samenwerkingsverbanden, etc.) er zijn om de kansen in te vullen en welke instrumenten nog ontbreken.	Sterke bedrijvigheid
- We stimuleren de agrarische sector (agro en food) om innovatief te investeren, bijvoorbeeld in het opwekken van energie en het herontwikkelen van vrijkomende agrarische bebouwing. We leveren zo een bijdrage aan de verduurzaming van de landbouw door technologie en kennis.	Sterke bedrijvigheid
- We blijven actief participeren in de netwerkorganisatie Mineral Valley Twente.	Sterke bedrijvigheid

5) Agenda Inclusieve samenleving

Algemeen waar kan, specifiek waar nodig	
- We onderzoeken de mogelijkheden naar meer algemene voorzieningen die maken dat inwoners minder gebruiken hoeven te maken van maatwerkvoorzieningen. Een mooi voorbeeld van een algemene voorziening is de was- en strijkservice WaST.	Inclusieve samenleving
- We vestigen samen met “Wij in de buurt” aandacht op passende mantelzorgondersteuning.	Inclusieve samenleving
- We werken aan de bekendheid van het vrijwilligerssteunpunt van “Wij in de buurt” bij verenigingen en kerninitiatieven.	Inclusieve samenleving
Preventie	
- Wij sluiten aan bij de landelijke campagne ‘Eén tegen eenzaamheid’, op een wijze die past bij onze Dinkellandse manier van werken.	Inclusieve samenleving
- We werken aan een passend ondersteunings- en zorgaanbod voor verwarde personen op het snijvlak van het sociaal domein en zorg en veiligheid.	Inclusieve samenleving
- We organiseren samen met de Regio Twente passend vervoer voor personen met verward gedrag als er een acuut probleem is en er geen strafbaar feit is geconstateerd.	Inclusieve samenleving
- We investeren in armoedepreventie. Die inzet kan heel divers zijn. We kijken daarbij ook naar armoede onder zelfstandige ondernemers en naar de inzet van een ervencoach voor agrariërs.	Inclusieve samenleving
- We onderzoeken waarom mensen in armoede terechtkomen en welke interventies er mogelijk zijn.	Inclusieve samenleving
Zorg nabij	
- Wij hanteren het Twents model. Dit betekent dat voor een inwoner met een ondersteuningsbehoefte, eerst wordt gekeken wat diegene zelf, of met behulp van de omgeving kan. Daarna wordt gekeken welke voorzieningen kunnen worden ingezet.’Eén gezin, één plan’ is daarbij het leidende principe bij het keukentafelgesprek. Dit geldt binnen de WMO, Jeugdwet en P-wet.	Inclusieve samenleving
- We betrekken de mantelzorgers bij de keukentafelgesprekken.	Inclusieve samenleving
- We positioneren de cliëntondersteuning in de communicatie met de inwoner die een ondersteuningsbehoefte heeft.	Inclusieve samenleving
Samenwerking in de Zorg en welzijnsketen	
- We optimaliseren signaleringsoverleggen met onze samenwerkingspartners.	Inclusieve samenleving
- We starten een pilot “praktijkondersteuner Jeugd in de huisartsenpraktijk”.	Inclusieve samenleving
Van beschermd wonen naar beschermd thuis	
- In aanloop naar 2022 onderzoeken wij of en welke vormen van beschermd wonen we kunnen realiseren, zodat inwoners zo dichtbij mogelijk passende ondersteuning kunnen ontvangen.	Inclusieve samenleving
Meedoen in de maatschappij	

- Bij de uitvoering van het onderhoud en de inrichting van de openbare ruimte is het doelgroepenbeleid een speerpunt. In samenwerking met Noaberkracht vindt de inzet van deze doelgroep via re-integratie en leer-/werkbedrijf plaats.	Inclusieve samenleving
- In de opdrachten naar derden wordt via SROI daar waar mogelijk extra inzet van mensen uit de Participatiewet afgesproken.	Inclusieve samenleving
Passende daginvulling	
- Wij gaan werk-/daginvulling vanuit één lokale voorziening laten plaatsvinden, het zogenaamde Noaberhoes. In dit Noaberhoes wordt een aantal bestaande functies gebundeld, waardoor beter op maat gesneden trajecten voor de betrokkenen kunnen worden ingezet. Het voornaamste doel is dat iemand blijvend kan meedoen.	Inclusieve samenleving

6) Agenda Sport en bewegen

Meedoen en gezond blijven	
- We zetten in op sport in combinatie met werk om mensen makkelijker naar de arbeidsmarkt te leiden. Het hebben van een zinvolle dagbesteding kan bijvoorbeeld bij een sportvereniging.	Inclusieve samenleving
- We gaan actief de dialoog aan met inwoners en verenigingen om sport in iedere kern blijvend te stimuleren.	Inclusieve samenleving
- Wij stimuleren dat sport en bewegen breder ingezet wordt.	Inclusieve samenleving
Sportaccommodaties	
- Wij onderzoeken op initiatief van verenigingen samen de mogelijkheden van privatisering. Dit moet tot een betere borging van de toegankelijkheid, het gebruik, het onderhoud en de exploitatie van een voorziening leiden.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
Toekomst zwembad Kuiperberg	
- De drie opgestelde toekomstscenario's hanteren wij als denkrichting.	Projecten
- Met een haalbaarheidssituatie wordt onderzocht welke van deze scenario's de meeste kansen biedt. Mogelijk worden onderdelen gecombineerd of aanvullende scenario's verkend.	Projecten
- Bepalend voor de toekomst van Openluchtzwembad De Kuiperberg is of het een publiekstrekker kan zijn met een duurzame exploitatie zonder dat de financiële bijdrage van de gemeente substantieel moet worden verhoogd.	Projecten

7) Agenda Een leven lang leren

De jeugd heeft de toekomst!	
- Wij herkennen de behoefte van de samenleving om in elke kern een onderwijsvoorziening te behouden. Samen met de schoolbesturen maken wij ons daar sterk voor.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
Onderwijshuisvesting in Denekamp	
- Wij houden het rapport 'Samen Scholen 2030' actueel.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- Voor de kern Denekamp werken we samen met de schoolbesturen aan een doorlopende leerweg tot 14 jaar.	Basisbegroting
- Wij ondersteunen de denkrichting van twee onderwijslocaties in Denekamp en werken dit uit naar een huisvestingsscenario.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
Onderwijs en Arbeidsmarkt; Arbeidsmarkt en Talent	
- Wij onderhouden contacten met Universiteit Twente, Saxion en ROC van Twente en het bedrijfsleven.	Dinkelland in de regio
- We geven duidelijke opdrachten aan het Werkplein Twente en de Stichting Participatie Dinkelland, zodat onze werkzoekenden de mogelijkheid krijgen om zich op maat te laten begeleiden en eventueel om te scholen naar passend werk.	Inclusieve samenleving

- De dienstverlening en afspraken met het Werkplein en Stichting Participatie Dinkelland worden zo dichtbij mogelijk georganiseerd.	Inclusieve samenleving

8) Agenda Veiligheid, toezicht en handhaving

Ondermijning	
- We zetten in op weerbaarheid en integriteit van het lokaal bestuur (college, Raad en ambtenaren).	Basisbegroting
- We vergroten de maatschappelijke weerbaarheid en de samenwerking met ondernemers en burgers om ondermijning tegen te gaan.	Basisbegroting
Zichtbaarheid en betrokkenheid toezichthouders	
- We versterken de aanwezigheid en vergroten de zichtbaarheid van de BOA's in zowel de kernen als in het buitengebied.	Basisbegroting
- We evalueren de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- Wij betrekken de inwoners bij de prioritering van de handhavingsagenda. Zo kan er daadwerkelijk aansluiting worden gezocht bij de wensen van de kernraden. En kan er toezicht worden verricht op de in de desbetreffende kern of het buitengebied ervaren overlast/klachten.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- We blijven samenwerken met onze ketenpartners (politie, brandweer en hulpdiensten) om bereikbaarheid en tijdelijke inzet van hulpdiensten te verbeteren.	Aantrekkelijke woon- en leefomgeving
- We continueren de samenwerking met de veiligheidsregio.	Basisbegroting

9) Agenda Dinkelland in de Regio

Dinkelland in Twente	
- We werken op inhoudelijke thema's intensief samen met de Twentse buurgemeenten.	Dinkelland in de regio
Regio Twente en de Agenda voor Twente	
- Wij onderschrijven deze actielijnen van de Agenda voor Twente en zoeken hierbij waar mogelijk aansluiting.	Dinkelland in de regio
- Om het rendement van de Agenda voor Twente zo groot mogelijk te maken, is samenwerking met onze bedrijven en het onderwijs noodzakelijk.	Dinkelland in de regio
Wonen, ondernemen en werken in de grensregio	
- De coördinator en contactpersoon internationale contacten gaat deze contacten ondersteunen door ze inhoud en vorm te geven, de activiteiten te coördineren en het bestuur te adviseren.	Dinkelland in de regio
- We leggen de focus voor (Eu)regionale samenwerking op arbeidsmarkt, mobiliteit, het Grensinfopunt, het opstellen en uitvoeren van een sterke Lobbyagenda en het ondersteunen van de commissie belangenbehartiging.	Dinkelland in de regio